

**6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI VE DERS
KİTABINDA KÜRESELLEŞME OLGUSUNUN İNCELENMESİ**

Cafer Tayyar ULU

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kamil UYGUN

Uşak

Ocak, 2015

**6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI VE DERS
KİTABINDA KÜRESELLEŞME OLGUSUNUN İNCELENMESİ**

Cafer Tayyar ULU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliğı Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kamil UYGUN

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ocak, 2015

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI VE DERS KİTABINDA KÜRESELLEŞME OLGUSUNUN İNCELENMESİ

Cafer Tayyar ULU

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ocak 2015

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kamil UYGUN

Bu çalışma 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve ders kitaplarındaki küreselleşme olgusunun hangi ünitelerde yer aldığı, hangi öğrenme alanları, hangi kazanım ve kavramlarla ilişkilendirildiği, ünitelerde kaç kez ve hangi sıklıkla ele alındığını bulmak amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada, olgu ve olgular hakkında bilgi içeren ve yazılı materyallerin analizini kapsayan nitel araştırma yöntemlerinden “doküman analizi” yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada, uygulanmakta olan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Sosyal Bilgiler ders kitapları temel alınmıştır. Bu amaçla, 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ve ders kitabında yer alan küreselleşme olgusunun hangi konuların açıklanmasında kullanıldığı ve nasıl aktarıldığı tespit edilmiştir.

Öğretim programı ve ders kitabımızda küresel bağlantıların çok da olağan karşılanmadığı tespit edilmiştir. Karşımıza çıkan bazı eksiklik ve hataların çok önemli bir kısmının küresel değerler eğitiminin yeni bir eğitim alanı olmasından kaynaklandığını ve ders kitaplarının gözden geçirilmesi ve yeniden yazımı aşamalarında ortadan kalkacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Sosyal Bilgiler, Öğretim Programı, Ders Kitabı, Küreselleşme*

ABSTRACT**EXAMINATION OF GLOBALIZATION FACTS IN 6th AND 7th GRADE SOCIAL STUDIES TEACHING PROGRAMME AND TEXTBOOKS**

Cafer Tayyar ULU

Department of Social Studies

Usak University, The Institute of Social Sciences, January 2015

Thesis Advisor: Assistant Prof. Dr. Kamil UYGUN

This research is made for searching out Globalization facts; in which units it is located, in which teaching areas, recovery and concepts it is associated and also how many times and how often it is tackled in teaching programs of 6th and 7th grade social textbooks.

In this research “document analysis” method that has facts and information about the cases involving written materials and covering the analysis of qualitative research method has been used. The research I based on implementing social studies teaching programme and social studies textbooks. For this purpose Globalization facts located in social studies teaching programme and textbooks are identified how it is determined and in which subjects description it is used.

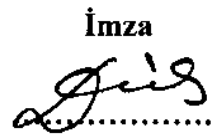
It is determined that Global connections in our teaching programs and textbooks aren't satisfied typically. Most of the deficiencies and errors that encountered arise from being a new training ground of Global valves education and it's hoped to disappear in the process of rewriting and revision of textbooks.

Keywords: *Social Studies, Teaching Programme, Textbooks, Globalization*

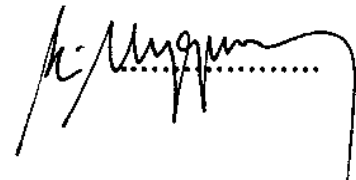
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İlköğretim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Cafer Tayyar ULU' nun "6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitabında Küreselleşme Olgusunun İncelenmesi" başlıklı tezi 26.01.2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Üye : Doç. Dr. Erkan DİNÇ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hakan GÜLVEREN

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Kamil UYGUN

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Cemil ERTUĞRUL

ÖNSÖZ

Bu tezi hazırlamamda emeğini, eşsiz tecrübelerini ve değerli zamanını hiçbir şekilde esirgemeyen, beni sürekli destekleyip motive ederek tezin düzenlenmesinde yol gösteren saygıdeğer danışmanım Yrd. Doç. Dr. Kamil UYGUN'a, Doç. Dr. Erkan DİNÇ'e ve Yrd. Doç. Dr. Hakan GÜLVEREN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezin fikir olarak kafamda oluşmasında bana fikirleri ve katkılarıyla ışık tutan Prof. Dr. Lütfi ÖZAV'a, teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Hayatımın her aşamasında yanımda olan, maddi-manevi hiçbir desteğini esirgemeyen ve bütün çalışmalarımda beni yüreklendirip emek veren sevgili eşime, anneme ve babama teşekkür ederim.

Tezimi hazırlarken her zaman yanımda ve destek olan arkadaş ve dostlarıma da ayrıca teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİS

Kişisel Bilgiler :

Adı Soyadı : Cafer Tayyar ULU

Doğum Yeri ve Tarihi : Kütahya - 1987

Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler
Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Anabilim dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi :

Çalıştığı Kurumlar : Özel Karşıyaka Yamanlar Ortaokulu

Projeler : Sağlıklı Yaşam Kulüpleri Projesi 2013-2014 (İzmir /
Karşıyaka İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)

İletişim :

e-posta adresi : c.t.u.43@hotmail.com

Telefon : 0544 839 50 54

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

BM: Birleşmiş Milletler

İEF: İzmir Enternasyonel Fuarı

M.Ö. : Milattan Önce

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

TİKA: Türk İş Birliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı

TTKB: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

vd. : Ve Diğerleri

yy.: Yüzyıl

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ	iii
ABSTRACT	iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	v
ÖNSÖZ	vi
ÖZ GEÇMİŞ	vii
KISALTMALAR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM	3
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
1.4. SAYILTILAR	5
1.5. SINIRLILIKLAR	5
1.6. TANIMLAR	6

2. BÖLÜM: LİTERATÜR TARAMASI	9
2.1. KÜRESELLEŞME OLGUSU.....	9
2.2. KÜRESELLEŞME VE BİLGİ	14
2.3. KÜRESELLEŞME VE EĞİTİM	16
2.4. KÜRESELLEŞME VE SOSYAL BİLGİLER DERSİ	21
2.5. KÜRESELLEŞME VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENME ALANLARI	27
2.6. KÜRESEL BAĞLANTILAR ÖĞRENME ALANI	28
2.6.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Küresel Bağlantılar Alanı	29
2.6.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Küresel Bağlantılar Alanı	33
3. BÖLÜM: YÖNTEM	38
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	38
3.2. VERİ KAYNAKLARI	39
3.3. VERİLERİN ANALİZİ	39

4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR	40
4.1. 6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA KÜRESELLEŞME OLGUSU İLE İLGİLİ BULGULAR	40
4.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Küreselleşme Olgusu İle İlgili Bulgular	41
4.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Küreselleşme Olgusu İle İlgili Bulgular	43
4.2. 6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA KÜRESELLEŞME OLGUSU İLE İLGİLİ BULGULAR	47
4.2.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Küreselleşme Olgusu İle İlgili Bulgular	47
4.2.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Küreselleşme Olgusu İle İlgili Bulgular	53
5. BÖLÜM: SONUÇLAR VE ÖNERİLER	65
5.1. SONUÇLAR	65
5.2. ÖNERİLER	67
EKLER.....	68
KAYNAKÇA	79

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Dersi Ünitelerinde Doğrudan Verilecek Değerler.....	23
Tablo 2. Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programında “Atatürkçülükle İlgili Konular” İle İlişkilendirilen Kazanımlar	31
Tablo 3. Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programında Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Kazanımları	32
Tablo 4. Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programında “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” İle İlişkilendirilen Kazanımlar.....	33
Tablo 5. Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretim Programında İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi Kazanımları	34
Tablo 6. Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretim Programında “Atatürkçülükle İlgili Konular” İle İlişkilendirilen Kazanımlar	35
Tablo 7. Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretim Programında “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” İle İlişkilendirilen Kazanımlar	36
Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 6. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Süreleri	43
Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Süreleri	46
Tablo 10. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Küresel, Evrensel ve Global Kelimelerinin Dağılımı	63

1. BÖLÜM: GİRİŞ

Küreselleşmenin eğitim sistemlerinde geniş çaplı değişmelere yol açtığı ve açacağı şüphesiz bir gerçektir. Eğitim programlarını geliştirmede, yeni eğitim uygulamalarını öngören modeller geliştirmede, gelişmiş ülkelerden yararlanmak ve onlarla işbirliği içinde olmak gerekmektedir. “Sokrates ve Erasmus” gibi öğrenci değişimi projeleri bu entegrasyonun örneklerindedir. Bireylerin ve toplumların, küreselleşmenin doğuracağı muhtemel sonuçlara karşılık önlem alabilecek ve değişimlerden fayda sağlayabilecek yeterliliğe sahip olmaları mecburidir. Bu nedenle var olan gelişmeleri önceden tespit edip değişimlere ayak uydurabilecek bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmalıdır. Bu bireyleri yetiştirecek olan yerler eğitim kurumlarıdır (Genç ve Eryaman, 2008: 99).

Bu değişimlere bağlı olarak bilgi toplumu sürecini yaşadığımız şu günlerde, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da değişim ve dönüşüme dayalı olarak çeşitli gelişmeler olmaktadır. Eğitim – öğretim programının hedefi ve okulların fonksiyonlarını yeniden tanımlamak bir zorunluluk haline gelmiştir. Özellikle okul eğitiminin düzenli, planlı ve kontrollü bir süreç olması daha önce hazırlanmış olan programlarla sağlanmaktadır. Eğitim alanındaki program kavramı; öğretim programı, ders programı, müfredat programı, eğitim programı gibi farklı adlandırmalar altında kullanılmıştır. Eğitim öğretim çalışmalarının düzenli bir şekilde hedefe uygun olarak yürütülebilmesi ve eğitim süresi içinde verimin artırılması açısından eğitim programı önemli bir çalışma alanı olmuştur (Büyükkaragöz, 1997: 1).

Eğitim programlarının faaliyetleri bir defa yapılan ve sona eren bir etkinlik değildir. Hazırlanan eğitim programlarının sürekliliğini sağlamak için programlar

esnek hazırlanmalı, çeşitli sosyal ve ekonomik şartlara göre düzenlenebilmelidir (Büyükkaragöz, 1997: 175). Bireylerin değişen sosyal koşullarına uygun değerlerle donatılması ve yeni değerler çerçevesinde değişime ve yeniden yapılanmaya öncülük edebilmesi eğitim öğretimden beklenen öncelikler arasında yer alır. Bu değerler daha çok Sosyal Bilgiler dersi içinde verilir (Özyurt, 2009: 150).

Sosyal Bilgiler dersi günümüz Türkiye'sinde ilköğretimde küreselleşme olgusunun yoğunluklu olarak verildiği derslerdendir. Sosyal Bilgiler dersinin amacı, “bireylerde siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda olumlu davranışlar geliştirmek ve değişen toplumsal koşullara uyum sağlayabilmeyi” öğretmektedir. Sosyal Bilgiler dersi, “değişen ülke ve dünya sorunlarını tanımlayan, anlayan ve çözmek için üzerinde çalışan aktif vatandaşlar yetiştirmek gibi bir sorumluluğa da sahiptir (Özyurt, 2009: 151).

Farklı alanlar içinde küresel gelişmelerden en fazla etkilenen alan Sosyal Bilgiler alanıdır. Bunun nedeni küresel gelişmelerin ve dünyadaki önemli toplumsal olayların Sosyal Bilgiler eğitiminin temel amaçları arasında yer almasıdır. Küreselleşmenin etkisiyle hem ulusal düzeyde vatandaş hem de dünya vatandaşı yetiştirme Sosyal Bilgiler eğitiminin önemli bir hedefi haline gelmiştir (Mentiş Taş, 2004: 31).

Bu hedefler doğrultusunda yeni ilköğretim programında da ders alanları belirlenirken, Sosyal Bilgiler dersi güncel sosyal değişimler ve sorunlarla ilgili hale getirilmiştir. 2005 ilköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programında yer alan öğrenme alanlarından birisi de “Küresel Bağlantılar” olarak belirlenmiştir. Küresel bağlantılar öğrenme alanıyla, “öğrencilerin; insanlığı ilgilendiren ekonomi, siyaset, çevrebilim, güvenlik ve sağlık gibi alanlarda yaşanan sorunların sebepleri ve çözümleri ile ilgili fikir geliştirmeleri amaçlanmıştır. Böylece, bireylerin dünya ile bütünleşmelerini sağlamak hedeflenmiştir” (Şimşek, 2008: 346).

Eski programda dünyayla ilişkinin devletler düzeyinde veya devletler üzerinden kurulabileceği öğretilirken; yeni program öğrencilerde insanlık ailesinin bir parçası olduğu bilincini oluşturmayı, ulusu ve dünyayı ilgilendiren konulara karşı duyarlılık geliştirmeyi amaçları arasında saymaktadır (MEB, 2005).

1.1. PROBLEM DURUMU

Eğitim programları ders kitaplarının temel ögesidir. Öğrenme-öğretme süreci içinde, planlı eğitim uygulamalarında öğrencilerin neler öğreneceğini, öğretmenlerin neler öğreteceğini etkileyen ders kitapları bir rehber niteliğindedir. Öğretimde, öğretmenlerin özelliklerini daha iyi kullanmasına, öğrencilerinde öğretmenin anlattıklarını istedikleri zaman ve mekanda, istedikleri miktarda tekrar etmesine olanak sağlayan bir ders aracıdır. Tüm öğeleriyle öğretimin hedeflerini gerçekleştirmeyi amaçlayan da ders kitaplarıdır. Öğrencilerin toplumda her yönüyle söz sahibi olabilecek bir takım özelliklerle donatılması onlara sunulacak kaliteli eğitim ve ders kitapları sayesinde olur (Büyükalın, 2003: 99).

Günümüz Türkiye'sinde ilköğretimde, küreselleşmenin yoğunluklu olarak verildiği ders de Sosyal Bilgiler dersi olmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin amacı, "bireylerde siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda olumlu davranışlar geliştirmek ve değişen toplumsal koşullara uyum sağlayabilmeyi" öğretmektedir. Sosyal Bilgiler dersi, "değişen ülke ve dünya sorunlarını tanımlayan, anlayan ve çözmek için üzerinde çalışan aktif vatandaşlar yetiştirmek gibi bir sorumluluğa ve amaca da sahiptir (Başaran, 2006: 54).

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda araştırmamızın problemi "Küreselleşme olgusu 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve ders kitaplarında nasıl ve ne sıklıkla ele alınmaktadır?" olarak belirlenmiştir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

İlköğretim döneminde kazanılan bilgilerin, becerilerin ve davranışların sonraki yıllarda da etkisini devam ettireceği göz önünde bulundurulursa, bu dönemde geleceğin büyükleri olacak çocuklarımıza Sosyal Bilgiler dersinin öğretilmesinin stratejik bir öneme sahip olduğu daha iyi anlaşılır. Zaten ilköğretimin amacı, öğrencilerin iyi ve etkili bir vatandaş olabilmelerini ve çevresiyle uyum içinde yaşamalarını sağlamaktır. Sosyal Bilgiler dersi ilköğretimin amaçlarını gerçekleştirebilmek için okutulan derslerden biridir. İlköğretim dördüncü sınıftan itibaren "*Sosyal Bilgiler*" adıyla okutulan bu dersin amaçlarını gerçekleştirebilmek

için pek çok değişken vardır. Bu değişkenler içerisinde öğretim programları ve ders kitapları da bulunmaktadır (Berk, 2008: 2).

Araştırmanın amacı, 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve ders kitaplarındaki küreselleşme olgusunun hangi ünitelerde yer aldığı, hangi öğrenme alanları ve hangi kazanım ve kavramlarla ilişkilendirildiği, ünitelerde kaç kez ve hangi sıklıkla ele alındığını ortaya çıkarmaktır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında küreselleşme olgusu nasıl ele alınmaktadır?

6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında küreselleşme olgusu ne sıklıkta ele alınmaktadır?

6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında küreselleşme olgusu nasıl ele alınmaktadır?

6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında küreselleşme olgusu ne sıklıkta ele alınmaktadır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Yapılan çalışmanın 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve ders kitabının daha iyi anlaşılmasına ve bu program ile ders kitaplarındaki küreselleşme olgusunun geçtiği konulardaki sunuluşunun içerik bakımından karşılaştırılmasının; Sosyal Bilgiler öğretmenlerine, ders kitabı yazarlarına ve bu yönde çalışma yapacak kişilere yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile ders kitaplarındaki küreselleşme olgusu araştırılmıştır. Program ve bu öğretim programı doğrultusunda hazırlanan Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki küreselleşme ile ilgili konuların içeriğinde; dünyada barışı ve yaşamı tehdit eden unsurlar hakkında farkındalık ve sorunların çözümüne yönelik bir bilinç kazandırılması, ülkemizin

diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkileri, uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolü, ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemi gibi konuların yer alması bu alanda araştırılma yapılmasının önemini bir kat daha arttırmıştır.

1.4. SAYILTILAR

Öğretim programlarının önemli öğelerinden biri de ders kitaplarıdır. Bu nedenle ders kitapları, ilgili olduğu program doğrultusunda hazırlanmaktadır. Programların içeriğindeki eksiklik ve hatalar ders kitaplarını etkilemektedir. Bu sebeple araştırmamızda incelenen ders kitaplarının ilgili oldukları programları ve programların içeriklerini yansıttığı bilgilerin doğru ve güvenilir bilgiler olduğu varsayılmaktadır.

1.5. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma, MEB tarafından yayınlanan 2006 – 2011 yılları arasında kademeli olarak geliştirilen ilköğretim 6. ve 7. sınıflarda uygulanan Sosyal Bilgiler öğretim programları ile sınırlıdır.
2. Araştırma, 6. sınıf ders kitapları için MEB 2011 onaylı komisyon tarafından yazılmış Sosyal Bilgiler ders kitabı ile sınırlıdır.
3. Araştırma, 7. sınıf ders kitapları için MEB 2011 onaylı M. M. Polat, M. Koyuncu, N. Kaya ve A. Özcan tarafından yazılmış Sosyal Bilgiler ders kitabı ile sınırlıdır.
4. Araştırmanın uygulama boyutu süre açısından 2011–2012 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Ders Kitabı: Öğrencinin gelişim özelliklerine ve seviyesine uygun olarak hazırlanmış metinlerden oluşan, öğretim programlarının amaçları doğrultusunda hazırlanan ve içerdiği bilgileri öğrenciye sunan öğrenme-öğretme aracıdır. Öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olan ders kitabı, öğretim programlarında yer alan kazanımların gerçekleştirilmesini sağlayan, öğretmen ve öğrencilerin en sık kullandığı önemli bir materyaldir. Bu yönüyle ders kitabı, dersin hedefleri doğrultusunda öğrenciyi yönlendiren ve yetiştiren, önceden tasarlanan bilgileri plânlı ve düzenli bir biçimde açıklayan temel bilgi kaynağıdır. Eğitsel yönden kitap, yazılı ve basılı öğretim-öğrenme ortamıdır. Ayrıca kitap, öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden çalışma aracıdır (Keser, 2004: 2).

Eğitim: En genel anlamıyla insanları belli amaçlarına göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın kişiliği farklılaşır. Bu farklılaşma eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir. Günümüzde okullar eğitim sürecinin en önemli kısmını oluşturur. Eğitim yalnız okullarda yapılmaz. Günlük hayattaki eğitim-okul bitişikliği, eğitim denince okulu anımsatır. Oysa, okul dışında da gençleri ve yetişkinleri bir mesleğe hazırlamak ve onların hayata uyumlarını kolaylaştırmak için açılmış kısa süreli eğitim veren kurumlar vardır. Ayrıca eğitim ailede, iş yerinde, asker ocağında, camide ve insanların oluşturdukları çeşitli gruplar içinde de yer alır. En geniş anlamı ile eğitim toplumdaki "kültürleme" sürecinin bir parçasıdır (Fidan, 2012: 4).

Eğitim Programı: Eğitim programı “bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetlerdir” (Varış, 1997: 14). Öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel, 2006: 6).

Kazanım: Öğrenme süreci içinde, planlanmış yaşantılar yoluyla öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir. Kazanımlar, ünitelerin hangi disiplin ya da disiplinleri içerdiği hakkında fikir vermektedir (MEB, 2006).

Öğretim: Planlı ve programlı öğretme etkinlikleridir. Bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda belli bir olgu, olay veya durum ile ilgili olarak kendi bilgisini, anlayışını veya davranışını inşa etmesinden oluşan aktif bir süreçtir (Saban, 2000: 125).

Öğretim Programı: Okul ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir (Demirel, 2006: 6). Öğretim programları aslında bir ülkede öğrencilerin neler öğrenmesi gerektiğini tanımlıyor. Söz konusu öğrenme sürecinde hangi yol yordamın kullanılacağı ve tabii ki bunların öğrenilip öğrenilmediğinin hangi yolla anlaşılacağı üzerine değişik düzeyler için öğretim programları geliştiriliyor (Özgür, 2006: 126).

Sosyal Bilgiler: Öğretim programı sözlük kısmında ise Sosyal Bilgiler; “bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimlerin ve Yurttaşlık Bilgisinin konularının, öğrenme alanlarını yansıtan bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” diye açıklamaktadır (MEB, 2005). “Vatandaşlık eğitimi amacıyla insan ilişkileri konusunda bilgi ve deneyim bütünleşimidir” (Barr, Barth ve Shermis, 1977: 69). Başka bir ifadeyle, “Sosyal bilimlerin ve beşeri bilimlerin vatandaşlık eğitimi alanında öğretim yapabilmek amacıyla bütünleşimidir” (Barr, Barth ve Shermis, 1978: 18).

Globalleşme: ülkeler arasındaki sosyal, siyasal ve ekonomik ilişkilerin yaygınlaşması, farklı kültürlerin daha iyi tanınması bağlamında birbiriyle yakından ilişkili olguları içermektedir. Bu durum sadece ekonomik değil, kültürel değerlerin de dünya çapına yayılması anlamına gelir (Sili, 2009: 22).

Evrenselleşme: Bütün insanlığı ilgilendiren değerler evrenselleşmeyi akla getirmektedir. Topluların ortak öğelerinin bütünü kapsamaktadır. Milletlerin kültürlerinde var olan genellenebilir ve genel kabul görür özellikleri evrensellik içinde yer verilebilir (Koç, 2007: 26). Türk Dil Kurumu’na (1998: 748; 538) göre ise

evrenselleşme “evrenle ilgili; bütün insanlığı ilgilendiren, âlemşümul, cihanşümul, üniversal” olarak tanımlanmıştır.

Küreselleşme: Dünya ölçeğinde ekonomik, siyasal ve kültürel bütünleşme; fikirlerin, görüşlerin, pratiklerin, teknolojilerin küresel düzeyde kullanılması, sermaye dolaşımının evrenselleşmesi, ulus-devlet sınırlarını aşan yeni ilişki ve etkileşim biçimlerinin ortaya çıkması, mekânların yakınlaşması, dünyanın küçülmesi, sınırsız rekabet, serbest dolaşım, pazarın dünya ölçeğinde büyümesi ve ulusal sınırların dışına çıkması ve dünyanın tek pazar haline gelmesidir (Kaçmazoğlu, 2002: 49). Giddens’e göre küreselleşme, bir ülkede meydana gelen olayların başka yerlerdeki olaylar üzerinde etkiye sahip olması ya da ulusal sınırlar dışında meydana gelen olaylardan etkilenme bağlamında sosyal ilişkilerin dünya ölçeğinde yoğunlaşmasıdır (Giddens, 1990). Başka bir tanımda ise küreselleşme; piyasalar, ulus-devletler ve teknolojilerin, daha önceleri tanık olunmamış derecede ve birey, şirket ve ulus-devletlere, dünya çapında daha yakın, daha hızlı, daha derin ve eskisinden daha ucuz şekilde birbirine ulaşma olanağı verecek biçimdeki önlenemez bütünleşmesi olarak tanımlanmıştır. (Friedman, 2000).

Küreselleşme, evrenselleşme ve globalleşme ile ilgili yapılan tanımlara bakıldığında bunların yakın anlamlar içerdiği ve birbirini tamamladığı görülmektedir. Tanımlardan yola çıkarak küreselleşme: Sınır gözetmeksizin bütün toplumları, mekânları ve devletleri birbirine bağlayan; sosyal, siyasal, ekonomik, teknolojik ve kültürel bir ağ örgüsüdür diyebiliriz.

2. BÖLÜM: LİTERATÜR TARAMASI

2.1. KÜRESELLEŞME OLGUSU

Globalleşmenin Türkçe karşılığı olarak kullanılan “Küreselleşme”, ekonomik içerikli bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Bu açıdan terim, belirsizlik içerse de son yıllarda dünya ölçeğinde ortaya çıkan ilişkiler ve yeni yaşam biçimleri küreselleşmenin niteliği konusunda bazı fikirler vermektedir (Tezcan, 1996: 187).

Küreselleşmenin yakın anlamlısı olan evrenselleşme; bütün insanlığı ilgilendiren değerleri akla getirmektedir. Toplumların ortak öğelerinin bütünü kapsamaktadır. Milletlerin kültürlerinde var olan genellenebilir ve genel kabul görür özellikleri evrensellik içinde yer verilebilir (Koç, 2007: 26). Türk Dil Kurumu’na (1998: 748; 538) göre ise evrenselleşme “evrenle ilgili; bütün insanlığı ilgilendiren, âlemşümül, cihanşümül, üniversal” olarak tanımlanmıştır.

Hayatın her alanında yaşanan değişim rüzgârlarını açıklamak için referans gösterilen küreselleşme olgusu, kazandığı popülaritesinin çok ötesinde bir etki yaratmıştır. Yaşanan gelişmelerin birer sonuç yansıması olarak karşımıza çıkan yeni kavramlar ve kimi tanımlamalar elbette ki bu sürecin bir parçasıdır. Küreselleşme olgusu, ekonomi başta olmak üzere, siyaset, kültür-sanat, eğitim ve daha birçok alanlarda pek çok yapısal dönüşüme yol açmıştır. Son kertede mevcut süreci bu temel dönüşümler ışığında değerlendirmek ve bu yönüyle okumak, sürecin sonuçlarını algılayabilmemiz için önem taşımaktadır (Dikkaya ve Özyakışır 2006: 165).

Küreselleşme olgusunun çok fazla telaffuz edildiği günümüzde bu olguyla ilgili çeşitli tanımlar yapılmaktadır. Küreselleşme hiç kuşkusuz günümüzün en moda söylemlerinden biridir. Gerek bilimsel-akademik, gerekse siyasal-bürokratik düzlemlerde çeşitli verilerle kendisine en çok atfı yapılan, en sık anılan kavramların başında küreselleşme gelmektedir. Seven ve destekleyen de, eleştirip karşı çıkan da bir şekilde kendisini küreselleşme olgusuyla içli-dışlı olmak durumunda hissetmektedir. Kimileri için özgürlük, açıklık ve karşılıklı etkileşim temelinde, yeni ve daha iyi bir dünyanın oluşturulmasında anahtar bir süreç olan küreselleşme, kimileri için de eşitsizlik, sömürü ve gelişmişlerle az gelişmişler arasındaki uçurum daha da açıldığı bir dünyaya kapı aralayan dehşet verici bir süreçtir (Acar, 2002: 13).

Küreselleşme olgusu, üzerinde ortak bir görüş oluşturulamamasına karşın, başta bilişim ve ekonomi olmak üzere diğer sosyal alanlarda da derin etkileri görülen ve etkisi olduğu her alanda değişimi simgeleyen bir olgudur. Yandaş ya da karşıtları tarafından küreselleşmenin farklı tanımlamaları yapılmıştır. Bu farklı tanımlardan yola çıkarak küreselleşme, kısaca dünya çapındaki ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımlanabilir. Küreselleşme, her alanda mesafenin daha az önemli hale gelerek, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda dünyanın daha çok bütünleşmesidir (Bozkurt, 2000: 10).

Benzer bir tanım yapan Kaçmazoğlu (2002: 49) ise: dünya çapında siyasal, kültürel ve ekonomik bütünleşme, fikirlerin, görüşlerin, pratiklerin, teknolojilerin küresel düzeyde kullanılması, sermaye dolaşımının evrenselleşmesi, ulus-devlet sınırlarını aşan yeni ilişki ve etkileşim biçimlerinin ortaya çıkması, mekânların yakınlaşması, sınırsız rekabet, serbest dolaşım, dünyanın küçülmesi, pazarın dünya ölçeğinde büyümesi ve ulusal sınırların dışına çıkması ve dünyanın tek pazar haline gelmesi şeklinde tanımlamaktadır.

Başka bir tanımda küreselleşme; ticaretin, direkt yabancı sermaye yatırımlarının artması ve fikir haklarının uygulamaya konmasıyla üretim faktörlerinin mobilitesinin daha da yükselmesi sonucu dünyanın giderek daha fazla bütünleşmesini ifade etmektedir” (Adams, 2008: 725).

David Held ve Anthony McGrew ise küreselleşmeyi; ‘kıtalar arası veya bölgeler arası akışlar ve ağlar meydana getiren, toplumsal ilişkilerin uzamsal

örgütlenmesinde dönüşümü temsil eden bir süreç' olarak tanımlamaktadırlar (Held ve McGrew, 2008: 72).

Dünyada mevcut uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel katmanlara ait siyasi, ekonomik, sosyal, ekolojik, kültürel ve hatta coğrafik sistemlerin birbirlerinden farkındalıklarının gün geçtikçe artmasıyla, geçişkenliklerinin ve birbirlerini etkileme güçlerinin de arttığı ve dünya çapında bir “farkındalık ve küreye ait olumlu veya olumsuz gelişmelerle bilinçli veya tepkisel cevap verme kültürünün oluştuğu” gelişen bir süreç olarak tanımlamıştır (Zengingönül, 2005: 91)

Küreselleşmeye ilişkin olumlu ve olumsuz söylemler, söz konusu sürecin yarattığı olumlu ve olumsuz etkiler bağlamında daha yakından ele alınabilir. Zira her değişim ve dönüşümün olumlu etkileri olduğu gibi olumsuz etkileri de vardır. Küreselleşmeye ilişkin olumlu ve olumsuz etkiler şöyle özetlenebilir (Tezcan, 1996: 192-194):

Küreselleşmenin Toplumlara Olumlu Etkileri;

- Küreselleşme ile zaman ve mekan sınırları yüzyıllar boyunca adım adım genişleyerek günümüze kadar gelmiş, dünyada olup biten her şey bütün insanlığa mal edilmeye başlanmıştır.

- İnsanlığın ortak değerleri oluşmaya başlamış, insan ve onun eserleri, yani kültür ve uygarlık yeni baştan anlamlandırılmıştır.

- İnsan hakları, özgürlük, adalet ve eşitlik gibi kavramlar yaygınlaştıkça, insanlar yeni bir kişilik kazanmaya, kendine inanmaya ve güven duymaya başlamıştır. Kendini tanıyan ve giderek kendine güvenen insan, kendi değerini keşfetmiş, hiç bir kimseye ve kuruma kul köle olmaması gerektiğini anlamıştır.

- Her ülkenin sadece seçkin bir kesimini eğitmenin çıkar yol olmadığı, kalkınma için halkın tabanına kadar ulaşan bir eğitim sistemiyle kitlesel olarak yetişmiş nitelikli nüfusa ihtiyaç olduğu gerçeği kavranılmıştır.

- Sağlık alanında birçok hastalık ülkelerin işbirliği ile yenilmiş, bebek ve çocuk ölümleri azalmış, insanların yaşam süreleri uzamış, sağlıklı yaşam olanakları genişlemiştir.

- Ülkeler arasında çeşitlenmiş işgücünün serbest dolaşımı sağlanmış, üretim ve tüketimde rekabet artmış, dünyanın neresinde olursa olsun insanlar birbirlerinin üretiminden faydalanmaya ve birbirlerinin ürünlerini tüketmeye başlamıştır.

- İnsanlar arasında yeni ve ortak yaşam biçimleri belirlemeye başlamış, ortak eğitim politikaları yoluyla ülke vatandaşları arasında ortak kavrayış ve anlayışlar gelişmiştir.

Küreselleşmenin Toplumlara Olumsuz Etkileri;

- Küreselleşen dünyada güçlü devletlerle bütünleşmek zorunda kalan gecikmiş ulusal devletler ekonomik, siyasal ve kültürel açıdan büyük devletlerin açık etkisine maruz kalmıştır. Bunun sonucunda bir tür bağımlılık durumu oluşmuş, ulusal sınırlar yok sayılmış, milli egemenlik ve bağımsızlık gibi kavramların içi boşaltılmış, emperyalist amaçlar küreselleşme adı altında meşrulaştırılmaya çalışılmıştır.

- Küreselleşme toplumları birbirinden farklı ve hatta zıt olan iki yöne doğru çekmeye başlamıştır. Birinci yönde toplumlar daha da yaklaşıp bütünleşirken, öteki yönde ulusalcılık, etnik ulusalcılık ile parçalanma sürecine sokulmuştur. Birbirine zıt bu iki durum, üye ülkeler için bir yandan küreselleşme sürecinin dışında kalmamak, öte yandan ulusal bütünlüğü korumak gibi bir ikilem yaratmıştır.

- Dünyadaki ülkelerin üretim gücü ve tüketim olanakları aynı değildir. Bu yönden sanayileşmesini tamamlamış ülkeler daha üstün durumdadır. Küreselleşme zenginleşmenin ve refahın dağılımı kadar, fakirlik ve sefaletin dağılımını da hızlandırmıştır.

- Dünyada eğitim sürecine katılan insanların sayısı giderek artmaktadır. Her kademedeki eğitim kurumları teknolojik imkânları kullanarak insanların bilgi ve beceri düzeylerini yükseltmektedir. Buna karşılık eğitimden yararlanmayanların sayısında bir azalma değil, artma olduğu ileri sürülmüştür.

Görüldüğü gibi küreselleşmenin sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alandaki olumlu ve olumsuz yönleri bir arada bulunmaktadır. Küreselleşmenin olumlu etkilerinden biri, yoğun bilgi birikimine girilen bir süreci başlatmış olmasıdır. Bu yoğunluk, bilgi çeşitliliğini ve zenginliğini hayatın her alanına yaymış, kazanılan bilgiler insanlığın istifadesine sunuldukça gözle görülür bir rahatlama ortaya çıkmıştır. İnsanlar, dünyanın başka bir ucundaki insanlarla anında görüşüp, onlarla her türlü bilgiyi paylaşmayı, ürünlerinden haberdar olmayı ve ticaret yapabilmeyi öğrenirken, bu süreçte gelişimini tamamlamış zengin ülkelerin, zayıf ülkeleri daha da zayıflatacağı endişesini de gün yüzüne çıkarmaktadır (Balay, 2004: 64).

Hangi açıdan ele alınırsa alınsın teknolojik gelişmeler, ekonomik ve ideolojik etkenler küreselleşmenin ana etkenleri arasında sayılabilir. Bilişim teknolojilerinin ucuzlaması ve yaygınlaşması bilgi akışını hızlandırmış, zaman, mekân ve mesafe algılamalarını değiştirmiş, kültürleşme sürecine ivme kazandırarak küreselleşme olgusunun oluşmasına zemin hazırlamıştır (Yurdabakan, 2002: 63).

Küreselleşen dünyada iletişimde, uluslararası ticarete, teknolojik gelişmelerde ve uluslararası rekabetteki artışın hızıyla yaşanan değişimler birçok hallerde toplumların eğitim sistemleriyle çatışmaktadır. Bu değişimler eğitim sisteminde köklü dönüşümleri gerektirmektedir. Değişimin gerçekleşme başarısı eğitim sisteminin omuzları üzerinde bulunmaktadır (Ekin, 1997: 82). Halen devam eden bu süreç, yeryüzü toplumlarının tümünü ilgilendirdiği için üzerinde durulması gereken bir olgudur.

Zira küreselleşme olgusu hakkında bugüne kadar çok şey yazılmasına karşın halen devam eden bir süreçtir. Bu sürecin yarattığı deneyimler yayılıp, paylaşıldıkça, neden ve sonuçlarının daha iyi kavranması mümkün hale gelecek, ayrıca bundan sonra ortaya çıkabilecek muhtemel eğilimler de daha iyi anlaşılacaktır. Toplum yapısında meydana gelen gelişmeler; nüfusun farklılaşması, ekonomik dönüşüm, aile biçimleri ve yaşam tarzlarının değişmesi küreselleşmenin yol açtığı önemli değişim konularından sadece bazılarıdır (Balay, 2004: 62).

Tüm bu bilgilerden yola çıkarak küreselleşme: Sınır gözetmeksizin bütün toplumları, mekânları ve devletleri birbirine bağlayan; sosyal, siyasal, ekonomik, teknolojik ve kültürel bir ağ örgüsü olarak tanımlanabilir.

2.2. KÜRESELLEŞME VE BİLGİ

İnsanlığın geçirdiği evreler, her dönemde farklı bir tekniğin, yeniliğin ve yöntemin keşfiyle oluşmuştur. Genel olarak insanlık tarihinin avcılık ve toplayıcılığın hakim olduğu ilkel toplum, tarım toplumu, sanayi toplumu ve sanayi sonrası toplum olmak üzere dört temel sosyal değişim sürecini geçirdiği kabul edilmektedir. Özellikle yirminci yüzyılın sonlarına doğru insanlık tarihinde görülmediği kadar hızlı değişimlere tanık olunduğu belirtilebilir. Bu değişikliğin, teknoloji ve haberleşmedeki yeniliklerden kaynaklandığı artık bütün dünyanın bilgisi dahilindedir. Bu yeni durum, ekonomik ve siyasal olarak da farklı bir formasyon ortaya çıkarmıştır (Güçlü, 2006: 118).

Bütün bu özelliklerden yola çıkarak bilgi toplumu ile küreselleşmenin iç içe ve birbirlerinin tamamlayıcı parçaları olduklarını belirtebiliriz. Bilgi teknolojileri ve iletişim sistemlerinin ülke sınırlarını küçültmesi, bölgesel gruplaşmalara dayalı bütünleşme eğilimlerini beraberinde getirmesi, bugün için en önemli gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır (Ökmen, 2005: 544).

Bilgi artık her yerdedir. Onu sınırları belli kurumlara hapsedmek mümkün değildir. Bu nedenle okulların artık bilgi aktaran kurumlar olmaktan çıkarılıp bilgi üretebilen ve bireylere anlama, analiz etme ve problem çözme gibi becerileri kazandırır hale getirilmesi gerekmektedir. Günümüz öğretmenin, öğrencinin ilerisinde olması, yol gösterebilmesi, danışmanlık ve kolaylaştırıcılık rolünü oynayabilmesi için öncelikle kendisini eğitime ve geliştirebilme sorumluluğunu yüklenmesi gereklidir (Fındıkçı, 1998: 88). Öğretmen kendi yeterlilik düzeyinin farkında olmalı, bilginin güç olduğunu, yeterliliğin sürekli öğrenmeyle mümkün olduğunu, yetersizliğin bedelinin ise ağır olduğunu bilmelidir.

Bilgi çağında, küreselleşme olgusu eğitim programlarını etkilemiştir. Okullarda, küresel düşünen öğrencilerin yetiştirilmesi önem kazanmıştır. Avrupa topluluğuna üye ülkelerin üniversiteleri arasında gerçekleştirilen “ERASMUS” projesine göre, eğitim programlarının eşdeğerliliği ve eğitimin daha nitelikli kılınması gerekmektedir.” Bu amaç doğrultusunda ortaya çıkacak olan bir eğitim sistemi, öğrenciye; bilgiye nasıl ulaşacağını ve bu bilgiyi nasıl üretip kullanacağını öğretmelidir. Çünkü bu şekilde yetişen bireylerle bilgi toplumuna ulaşmak

mümkündür ve buradan elde edilecek başarılarla eğitim konusunda ülkeler arası bir rekabette başarı sağlanacaktır (Hoşcan, 2001: 165).

Küreselleşme ve bilgi toplumunun dinamik ve halen devam eden oluşumlar olduğu dikkate alındığında okul, okul yöneticisi, eğitim, eğitimli insan, öğrenme, öğretmen ve öğrenci gibi kavramların yeniden incelenmesi gerekmektedir (Özden, 2002: 17).

Öğretmen, bireysel ve sosyal açılarından insanı başarıya ulaştıran ve toplumlar arasındaki olumlu ilişkileri geliştiren eğitim programlarının uygulayıcısı kişilerdir. Bilgi toplumunun yarattığı okul kültüründe öğretmenlerin yeni roller ve görevler üstlenmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Öğretmen, çok hızlı bilgi üretimi karşısında sürekli olarak bilgilerini güncellemek zorundadır. Öğretmenler yirmi birinci yüzyıl eğitimini, bilgi toplumunu küresel düzeyde algılayabilmeli, öğrencilerde geleneksel yöntemler kullanarak sadece beceri kazandırmayı değil, öğrencilerin analiz ve sentez düzeylerini geliştirebilmeli, bilişim teknolojilerini kullanabilmeli, sürekli değişen rol beklentilerine cevap verecek öğrenme kuramlarını, pedagojik yöntemleri ve müfredatı sorgulayıp, yeniden geliştirebilmelidir (Güçlü, 2003: 10).

Dolayısıyla ilköğretim öğretmenlerinin de gelişen ve sürekli değişen dünyada sorumluluğu her geçen gün daha artmaktadır. Öğretmenler değişiklikleri tam olarak özümseyip gelecek kuşaklara aktarabilmek için yeniliklere açık olmalı, çok yönlü iletişim ve öğretim tekniklerini uygulayabilecek donanıma sahip olmalıdırlar (Özkan, 2006: 3).

Yeni değişimlere kolayca uyum sağlayabilen, değişimin dinamiğini kavramış ve hatta değişimin önderliğini üstlenebilecek yeterlilikte gençler yetiştirmek eğitimcilerin görevi olmalıdır (Özden, 2002: 5). İlk olarak öğretmenlerin değişime hazır olmaları gerekmektedir. Bu çerçevede düşünülürse, önemli olan toplum ve toplumu oluşturan bireylerin, küreselleşmenin hangi tarafında yer aldıkları değil, küreselleşme sürecinin doğuracağı sonuçlara karşılık önlem alabilecek ve değişimlerden yarar sağlayabilecek yetilere sahip olmalarıdır (Yurdabakan, 2002: 63-64).

Belirtildiği gibi bilgiye ulaşmada devletler, bireyler ve sınıflar arasındaki karşılıklı ekonomik işlemler, hâlihazırdaki iletişim ve ulaşım teknolojisinin katkısı, mesafenin kısalması, mekân ve zaman kavramlarının değişmesi ve bilgi kaynaklarına ulaşmanın geçmiş ile kıyaslanamayacak derecede kolaylaşması ile birlikte büyük bir hız kazanmıştır. Bu değişmeler öğretim programlarının içerik ve sunumunu da etkilemektedir. Yeni değerlerin içerik üzerindeki etkileri müfredata köklü değişiklikler öngörmektedir. Yeni değerler ders sayı ve türünün yeniden belirlenmesini; buna paralel olarak da içeriklerin yeni değerlere göre düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır (Özden, 1999: 20).

2.3. KÜRESELLEŞME VE EĞİTİM

Çoğu ülkede geleceğin dünyası için eğitim kavramı etrafında toplumlararası bir uzlaşma oluşturulmaya çalışılmaktadır. Dünyadaki değişmelerle birlikte eğitim sistemlerindeki değişimin ne yönde, nasıl, hangi stratejilerle olacağı tüm dünyada eğitimcilerin üzerinde merakla durdukları sorulardır. Zencirkıran'ın (2001: 183) da belirttiği gibi küreselleşme sürecinde, küreselleşmede geri planda kalan ülkelerin yeni politikalar geliştirmesi kaçınılmazdır. Ülkelerin ayakta kalabilmeleri ve küreselleşen dünyada etkin bir yer alabilmeleri için küreselleşmenin getirdiği değişimleri, ekonomik, bilimsel, teknolojik ve kültürel alanlarda çok boyutlu bir şekilde değerlendirebilmeleri, uygun olan kararları almaları ve uygulamaları gerekmektedir.

Paradigma, yerel ve ulusal düzeyle sınırlı kaldığı sürece her türlü proje ve çözüm önerisinin de görece bir sınırlılık taşımasının kaçınılmaz olacağını vurgulamaktadır. Bu bilgiler ışığında, 21. yüzyıl eğitiminin çıkış noktasını ararken temel sorulardan birisi de bilginin sınır tanımadığı ve bireyin bilgiye ulaşmada sınırsız imkânlarla sahip olduğu bir çerçevede okullarda eğitim programlarının topluluk duygusu ve ortak değerleri ne şekilde ve nasıl yaratacağıdır (Keçeci, 2002: 173). Bununla birlikte, bilginin nasıl kullanılması gerektiğini belirleyen ülkeler yükseköğrenimi şekillendiren ülkeler olmuşlardır.

Küresel eğitim, dünyadaki diğer insanlarla iletişim kurma çabasıdır. Marryfield ve Subedi'ye (2001) göre, Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık becerileri geliştirilerek “kültürleme” faaliyeti gerçekleştirilir. Bu amaç doğrultusunda küresel eğitim, küresel bağlantıların yaşandığı bir dönemde gençleri içinde yaşadıkları toplum, ülke ve dünya ile etkili iletişim kurabilmeleri için bilgilendirir. Dünyada, hızlı bir değişim süreci yaşanmaktadır. Kendi ülkelerinin sorumluluklarını üstlenecek olan gençlerin, daha iyi eğitilmeleri için bu değişikliklerin Sosyal Bilgiler programına yansıtılması gerekir (Akt: Kan, 2009: 28).

Çağımız bilgi, bilgisayar, uzay teknoloji gibi isimlerle anılmaktadır. İyi bir eğitim olmaksızın çağa uyum sağlamak mümkün değildir. Eğitimin önemi bu çağda daha da ön plana çıkmıştır. Bu nedenledir ki, çağımız, eğitim çağıdır denilebilir. Gelişmekte olan ülkelerin kalkınması için, gelişmiş ülkelerin durumlarını koruma ve daha iyiye gitmeleri için eğitim, temel gereksinim olmaktadır. Bir ülkenin kalkınmışlığının temelinde eğitim yatmaktadır. Bu bağlamda, eğitim kurumları ve eğitim programları, nitelikli eğitimin oluşumunda vazgeçilmez unsurlardır (Yıldırım, 2002: 331).

Eğitim kurumları, toplumdaki tüm örgütlerin önünde yer alarak, küreselleşen dünyada topluma yön ve şekil vermek zorundadır. Küreselleşen dünyanın gereklerini karşılayabilmede başarılı olabilmek için eğitim açısından göz önünde tutulması gereken bazı önemli unsurları Garner (2002) şöyle sıralamaktadır (Akt: Çalık ve Sezgin, 2005: 60):

1. Eğitim, her zaman, her yerde ve yaşamın her alanında olmalıdır. Evde ve işyerinde eğitim imkanları sağlanmalı, sınıflarda olduğu kadar internet ve televizyonda da eğitim etkili şekilde verilmelidir. Bireylerin sürekli öğrenme kapasitelerini geliştirmek için eğitim kurumları ile işletme sektörleri ve toplumun diğer kurumları işbirliği içinde çalışmalıdır.

2. Eğitim, eleştirel düşünmeye, iletişime ve problem çözüme becerilerine odaklanmalıdır. Eğitim süreci, yeni sorun ve fırsatlar ortaya çıktığında, bireyleri açık ve eleştirel düşünmeye hazır hale getirmelidir.

3. Öğrenme, toplumun gelişmesinde önemli bir etken olduğu için, eğitim toplumsal gelişmeye yatırım niteliğinde olmalıdır. Bu nedenle toplumlar, sadece maddi sermayeye ve ekonomik alanlara yatırım yapmamalı, aynı zamanda eğitime gereken yatırımı yapmalıdır. Toplumsal bir yatırım özelliği taşıyan eğitim, toplumun gerçeklerinden soyutlanamaz.

4. Eğitim yaşam boyu süren bir etkinlik olmalıdır. Hızlı gelişen teknoloji ve artan bilgi birikimi karşısında, eğitimin yaşam boyu devamı sağlanmalıdır. Bununla birlikte, eğitim süreci içerisinde sadece belirli bilgiler aktarılmamalı, bireyin öğrenme kapasitesi de güçlendirilip geliştirilmelidir.

5. Eğitim sistemi, öğrencilere küresel bir vatandaşlık anlayışı kazandırmalıdır. Kendi yaşadığı coğrafyanın dışına çıkamayan bireylerin, küreselleşen bir dünyada başarılı olmaları çok zor olacaktır.

6. Eğitim, bireyler ve örgütler arasında ortaklıklar kurma becerisini sağlamalıdır. Eğitim kurumları arasında olduğu kadar, işletme, endüstri ve kamu kuruluşları arasında da, ulusal ve uluslararası düzeyde ortaklıkların kurulması sağlanmalıdır.

Yeni süreçte öğrenci, eski dar kalıplardan çıkıp, öğretmenin rehberliğinde öğrenmeyi öğrenen birey konumuna gelecektir (Numanoğlu, 1999: 347). Öğretimin ilk basamağından son basamağına kadar öğrenciler, problemi belirleme, olası çözüm önerileri geliştirme, mevcut çözüm önerileri içinde en makul olanı tespit edip uygulama ve elde edilen sonucu temel amaçlarla karşılaştırarak gerekli düzeltmeleri yapma becerileriyle tanıştırlacaktır. Gençler, ancak bu yolla bilgiyi anlayan, yorumlayan ve geliştirebilen özelliklere sahip olarak yetiştirilebilirler (Doğan, 1997: 18). Böyle bir sistemde yetişen öğrencilerin fikirleri analiz ve sentez etmeleri, anladıklarını başkalarıyla sözlü ve yazılı olarak paylaşmaları, öğrendiklerini sağlam bir çerçeveye oturtmaları, konuyu öğrenerek soruları yanıtlamaları ve günlük yaşamla ilişki kurmaları sağlanacaktır (Tan ve diğerleri, 2002: 9).

Bilgi toplumunun öğrencileri, teknolojinin imkânlarından yararlanarak projeler üretebilen, farklı proje gruplarında çalışabilen, ekiple çalışma becerisine sahip, bağımsız düşünebilen, hayal gücü yüksek, mantıklı kararlar alabilen, aktif

katılımcı, bilgiyi arayan, düşünen, üretken, önyargısız ve her türlü düşünceye saygılı bireyler olacaklardır (Numanoğlu, 1999: 348).

Eğitimi bir toplum için değerli kılan, o toplumdaki siyasi ve ekonomik yapılanmanın ayakta durabilmesi ve hatta gelişebilmesi için gerek duyulan bilgi ve teknik beceriye sahip bireyler yetiştirme ihtiyacıdır. Bu nedenle eğitim alanındaki ihtiyaçların küresel hareketlerden oldukça etkilendiğini göz ardı etmek mümkün görünmüyor. Bu çerçevede eğitimden beklentilerin de niteliği değişiyor. Dönemsel olarak katı ideolojik yaklaşımlardan etkilenmekten ziyade gerçek anlamda ülkenin günün koşullarında var olabilme ihtiyacına dönük bir şekil alıyor. Ancak buna rağmen dogmatik, tek boyutlu, ideolojik olarak katı bir perspektifle eğitime yaklaşmaya çalışanlar varsa veya bir ülkede sistem kavgası veriliyorsa, orada eğitim alanındaki reformlar ya gerçekleşme imkanı bulamıyor ya da bulabiliyorsa, çok yavaş ilerleyebiliyor (Özgür, 2006: 125).

Yeni dönemde eğitimde beceri düzeyinin yükselmesi, bireyin kendini yetiştirmesi, geliştirmesi ve bireysel yeteneklerini sonuna kadar kullanması ön plana çıkacaktır. Bireyin bilgiye odaklı bir yaşamı öğrenme, analitik düşünme, sentez yapabilme, sorunları çözme ve etkili iletişim kurma gibi becerilere sahip olması beklenmektedir. Hızla çoğalan bilgi karşısında, her şeyi bilmek yerine, hangi bilgiyi nereden ve nasıl sağlayacağını bilen, seçici davranan, yani öğrenmeyi öğrenen insana gereksinim duyulacaktır (Numanoğlu, 1999: 333).

Küresel bilgi toplumunda eğitimsel değişim, yeni döneme uyum sağlayabilen öğrencilerin yetiştirilmesini, bunun için eğitim programlarında değişikliğe gitmenin gereğini ifade eder. Bu bağlamda, daha okul yıllarında küresel düşünen öğrenciler yetiştirilir. Küresel düzeyde sorumluluk üstlenen ve tutum oluşturan gençlik yetiştirmek amaçlanır. Bu gençlik, küresel düzeyde en uygun duruşu sergilerken, aynı zamanda yerel gerekleri de göz ardı etmeyen bir gençliktir (Tezcan, 2002: 57). Küresel eğitim uygulamalarında, yaşanabilir bir gelecek oluşturmak için tüm temel stratejik öğeleri sunma, uzlaşmayı sağlama, kaderciliği ve ilgisizliği ortadan kaldırma vardır. Ayrıca değişimci ve barışçıl bir dünya yaratmak için ortak tutkuları olan, dünyaya açık, kendine güvenen, eşitliği savunan, kültürel ve tinsel zenginliğe önem veren öğrencilerin yetiştirilmesi amaçlanır (Doğan, 2002: 90).

Eğitim, evrensel olmalı ve bireylerin hareketliliğini sağlayabilmelidir. Yani bir ũlkede alınan bilgiler ve eğitim, bir diğer ũlkede de tanınmalıdır (Rehber, 2002: 2). Gelişmiş ũlkeler eğitim programlarını kũresel gelişmelere uyumlu hale getirme çabasındadırlar. Eğitim sistemlerinde yeni düzenlemelere gitmektedirler. Öğrenci değişimine büyük bir önem vermektedirler. Bireyler bir ũlkeden diğerine okumak ve çalışmak için hareket etmektedirler. Bu eğilimler kalite sağlama çabaları ve düzenlemeleri ile sonuçlanmaktadır. Çok sayıda ũlkede değerlendirme ya da kalite sağlama kuruluşları, ajansları kurulmaktadır (Mentiş Taş, 2004: 29). “Eğitimde kũreselleşme” kavramı, eğitimde ortak özellikleri ifade etmektedir. Yeni kuşakların kũresel gelişmeler için gerekli olacak tutum ve değerlerle donanmaları eğitim yoluyla sağlanacaktır (Tezcan, 1998: 53).

Eğitim öncelikle, bireylerin, kendi toplumlarının (zamana ve mekâna bağlı olarak ekonomik ve politik) ihtiyaçları doğrultusunda yeteneklerini ve ilgi alanlarını şekillendiriyor. Diğer taraftan ise eğitim politikaları, toplumların, dũnyada var olan sistemin ihtiyaçlarını ya da beklentilerini dikkate alarak bir adaptasyon süreci yaşamalarına ön ayak oluyor. Bu nedenle toplumların var olma savaşlarını bunun üzerinden ifade etmeleri, bunun için de kendi eğitim sistemlerini geliştirmeyi en güçlü araç olarak algılamaları oldukça anlamlıdır (Özgũr, 2006: 125).

Kũreselleşmenin eğitimdeki etkisinden söz ederken, konunun bir boyutu olarak okulların kũreselleşme açasından eğitim programlarında değişiklik yapmaları anlaşılmaktadır. Kũresel boyutta sorumluluk ũstlenen, tutum oluşturabilen bir gençlik yetiştirmek amaçlanmalıdır. Ama bu gençlik, aynı zamanda yerel boyutta da sorumluluk ũstlenecektir (Tezcan, 2002: 57). Bu süreçte özü koruyan toplumlar varlıklarını daha sağlıklı sũrdũrebilirler. Tũrk toplumu çağdaş dũnyanın gelişmiş normlarını yakalamaya çalışırken kendi değerlerini korumalı, onlara yabancılaşmamalıdır (Gũler, 1999: 7). Önemli olan, her toplumun tarihinden taşıdığı kũltũrel değerlerini ve bilgi birikimini kũresel gelişmeler karşısında koruması ve olabildiğince hızla yayılan bu kũresel değerlere bir yandan uyum sağlaması, öte yandan gelişmelere katkı sağlamasıdır (Aslan, 2004: 3).

2.4. KÜRESELLEŞME VE SOSYAL BİLGİLER DERSİ

Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimlerin bulgu ve ayrıştırılmalarının, bir toplumda yaşayan insanlar için gerekli olan temel ve ortak öğelerini kapsamaktadır. Sosyal Bilgiler dersi, temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan, disiplinler arası bir yaklaşımla seçilip yoğrularak oluşturulmuş bilgileri içinde bütünleştiren; ilköğretim düzeyine ve çocuğun küresel dünya algısına uygun duruma getirilmiş bir derstir (Sözer, 1998: 3).

İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayanarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutumların ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Erden, tarihsiz: 8).

“Sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşananlarla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış düşünen ve becerili demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı” olarak ifade edilmektedir (Doğanay, 2002: 17).

Okullardaki öğrenciler gittikçe karmaşıklaşan ve birbiriyle daha fazla etkileşim içinde olan bir dünyada yaşayacaklardır. Okullar öğrencilere; yoksulluğa, adaletsizliğe, yıkımlara karşı meydan okuyabilecek küresel bir bakış açısı geliştirebilmelidir. Küreselleşmenin yarattığı fırsatlar, insanların değişik kültürel ortamlarda bulunmasını gerektireceğinden, eğitimin içeriği çeşitli kültürlere objektif yaklaşımı, pek çok çatışmayı önleyebilecek ve bireylerin başka ülkelerin insanlarına daha hoşgörü ve anlayışla yaklaşmalarına yardımcı olabilecektir. Bu nedenle çok dillilik ve çok kültürlülük eğitim programlarının içeriğine yansımalıdır (Oktay vd., 2001: 23).

Okul eğitiminin planlı, düzenli ve kontrollü süreç olması daha önce hazırlanmış olan programlarla sağlanmaktadır. Eğitim alanındaki program kavramı; eğitim programı, öğretim programı, müfredat programı, ders programı gibi farklı adlandırmalar altında kullanılmıştır. Eğitim öğretim faaliyetlerinin planlı bir şekilde

hedefe uygun olarak yürütülebilmesi ve eğitim süreci içerisinde verimin artırılması açısından program önemli bir çalışma alanı olmuştur (Büyükkaragöz, 1997: 1).

Dünyamızdaki toplumsal, ekonomik, bilimsel değişme ve gelişmeler insanların yaşamını ve insanlar arası ilişkileri etkilemektedir. Bu etkileme doğal olarak eğitim programlarına da yansımaktadır. Son yıllarda, Sosyal Bilgiler programının hazırlanması ve geliştirilmesinde kimi yeni yaklaşımlardan söz edilmektedir. Özellikle, birbirini tamamlayıcı rolü bulunan "küresel eğitim" anlayışı ile "toplumsal hareketler" olgusu bu konuda dikkati çeken yaklaşımları oluşturmaktadır (Sözer, 1998: 36).

Eğitim programları bir defa yapılan ve sona eren bir etkinlik değildir. Hazırlanan eğitim programlarının sürekliliğini sağlamak için programlar esnek hazırlanmalı, çeşitli sosyal ve ekonomik şartlara göre düzenlenebilmelidir (Büyükkaragöz, 1997: 175).

Bireylerin değişen sosyal koşullarına uygun değerlerle donatılması ve yeni değerler çerçevesinde değişime ve yeniden yapılanmaya öncülük edebilmesi eğitim öğretimden beklenen öncelikler arasında yer alır. Bu değerler daha çok Sosyal Bilgiler dersi içinde verilmiştir (Özyurt, 2009: 150).

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Dersi Ünitelerinde Doğrudan Verilecek Değerler.

Sınıf	Ünite	Doğrudan Verilecek Değer
6	1. Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	Bilimsellik
	2. Yeryüzünde Yaşam	Doğal çevreye duyarlılık
	3. İpek Yolunda Türkler	Kültürel mirasa duyarlılık
	4. Ülkemizin Kaynakları	Sorumluluk
	5. Ülkemiz ve Dünya	Yardımseverlik
	6. Demokrasinin Serüveni	Hak ve özgürlüklere saygı
	7. Elektronik Yüzyıl	Çalışkanlık
7	1. İletişim ve İnsan İlişkileri	Farklılıklara saygı
	2. Ülkemizde Nüfus	Vatanseverlik
	3. Türk Tarihinde Yolculuk	Estetik
	4. Ekonomi ve Sosyal Hayat	Dürüstlük
	5. Zaman İçinde Bilim	Bilimsellik
	6. Yaşayan Demokrasi	Adil olma
	7. Ülkeler Arası Köprüler	Barış

Bu değerler doğrultusunda yeni ilköğretim programında da ders alanları belirlenirken, Sosyal Bilgiler dersi güncel sosyal değişimler ve sorunlarla ilgili hale getirilmiştir. 2005 ilköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programında yer alan öğrenme alanlarından birisi de “Küresel Bağlantılar” olarak belirlenmiştir. Küresel bağlantılar 6. sınıfta “Ülkemiz ve Dünya”, 7. sınıfta “Ülkeler Arası Köprüler” başlıklı üniteler içinde yer almaktadır (Özyurt, 2009: 151).

Çeşitli alanlar içinde küresel gelişmelerden en fazla etkilenen alan Sosyal Bilgiler alanıdır. Bunun nedeni küresel gelişmelerin ve dünyadaki önemli toplumsal olayların Sosyal Bilgiler eğitiminin temel amaçları arasında yer almasıdır. Küreselleşmenin etkisiyle hem ulusal düzeyde vatandaş hem de dünya vatandaşı yetiştirme Sosyal Bilgiler eğitiminin önemli bir hedefi haline gelmiştir (Mentiş Taş, 2004: 31). Bu hedefler doğrultusunda Ülkemiz ve Dünya ünitesinde, “yardımseverlik” ve Ülkeler Arası Köprüler ünitesinde ise, “barış” doğrudan verilebilecek değerler olarak belirlenmiştir.

Bilginin hızla çoğalıp yayılması, iletişim ve ulaşım teknolojisindeki hızlı gelişmeler dünyamızı küçük bir köy durumuna getirmiş, ülkeler arasında sınırlar büyük ölçüde kalkmış, küreselleşme olgusu her gün biraz daha önem kazanmaya başlamıştır. Bu gelişmeler çerçevesinde, özellikle ilköğretim çağında insanlara en büyük katkı, Sosyal Bilgiler eğitimiyle gerçekleşecektir. Eğitimin giderek küresel boyutlarda ele alınması ve dünya ülkelerinin bütünleşme çabaları küresel eğitiminde önemini artırmaktadır. İşte, küresel eğitimin gerçekleştirilmesinde de en uygun temel konu alanı Sosyal Bilgilerdir (Sözer, 1998: 35).

Sosyal Bilgiler dersi içerik olarak bireylerin sosyal ve kültürel yaşantılar edinmeleri, bu konuda birikim ve deneyim sahibi olmaları için de en uygun derstir. Çünkü bu derste öğrenciler, bir yandan içinde yaşadıkları toplumun geçmişini ve bugünü öğrenirken, diğer yandan da diğer toplumlar hakkında bilgi edinirler. Böylesine kapsamlı bir içerik onlara, insanlığın yüzyıllardan beri oluşturduğu zengin ve kültürel deneyimi tanıma fırsatı verir (Öztürk ve Otluoğlu, 2002: 40).

İlköğretim döneminde kazanılan bilgilerin, becerilerin ve davranışların sonraki yıllarda da etkisini devam ettireceği göz önünde bulundurulursa, bu dönemde geleceğin büyükleri olacak çocuklarımıza Sosyal Bilgiler dersinin öğretilmesinin stratejik bir öneme sahip olduğu daha iyi anlaşılır. Zaten ilköğretimin amacı, öğrencilerin iyi ve etkili bir vatandaş olabilmelerini, çevresiyle uyum içinde yaşamalarını, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek edinmelerini sağlamaktır. Sosyal Bilgiler dersi de ilköğretimin belirtilen amaçlarını gerçekleştirebilmek için okutulan derslerden biridir. İlköğretim dördüncü sınıftan itibaren “*Sosyal Bilgiler*” adıyla okutulan bu dersin amaçlarını gerçekleştirebilmek için pek çok değişken vardır. Bu değişkenler içerisinde öğretim programları ve ders kitapları da bulunmaktadır (Berk, 2008: 2).

Sosyal Bilgiler dersi içerisinde, dünyadaki gelişmelere bağlı olarak etkin ve iletişime açık demokratik vatandaşların yetiştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Çağımızda toplumların birbirinden etkilenmesi, geçmiş yaşantılara oranla daha fazladır. Bu nedenlerle, hoşgörülü, demokratik ve evrensel değerler bilincinde vatandaş yetiştirilmesi gereksinim olarak ortaya çıkmıştır (Kan, 2009: 25).

Günümüz Türkiye’inde ilköğretimde, küreselleşmenin yoğunluklu olarak verildiği ders de Sosyal Bilgiler dersi olmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin amacı, “bireylerde siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda olumlu davranışlar geliştirmek ve değişen toplumsal koşullara uyum sağlayabilmeyi” öğretmektedir. Sosyal Bilgiler dersi, “değişen ülke ve dünya sorunlarını tanımlayan, anlayan ve çözmek için üzerinde çalışan aktif vatandaşlar yetiştirmek gibi bir sorumluluğa ve amaca da sahiptir (Başaran, 2006: 54).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçları (MEB, 2005) göre şu şekilde sıralanmıştır:

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkıplâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.

9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.

10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.

11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.

12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.

13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.

14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşleri ileri sürer.

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.

16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.

17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçlarından son madde küreselleşme ile ilgilidir. Sosyal bilgiler dersi; insanlığın parçası olan bireyin içinde yaşadığı ülkeye ve üzerinde yaşadığı dünyaya duyarlılık göstererek bilinçli olarak yetiştirmeyi amaçlar.

Amaçlar doğrultusunda bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi ülkemizde de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçiminde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, toplumsal

cinsiyet alanında iş ilişkileri ve iş gücü niteliğinde, yerleşme ve küreselleşme sürecinde görmek mümkündür. Tüm bu değişim ve gelişimleri eğitim sistemine ve programlarına yansıtma zorunlu hale gelmiştir (MEB, 2005).

2.5. KÜRESELLEŞME VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENME ALANLARI

İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzunda öğrenme alanı “birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapı” olarak tarif edilmiştir (MEB, 2006). Sosyal Bilgiler dersi, sosyal hayatın tüm yönlerini kapsadığı varsayılan dokuz öğrenme alanı ile yapılandırılmıştır. Öğrenme alanları birbirinden bağımsız olarak düşünülmemiştir. Her öğrenme alanı, diğer alanlarla yakın ilişki içerisindedir.

Sosyal Bilgiler öğrenme alanları:

1. Birey ve Toplum
2. Kültür ve Miras
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim
5. Zaman, Süreklilik ve Değişim
6. Bilim, Teknoloji ve Toplum
7. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler
8. Güç, Yönetim ve Toplum
9. Küresel Bağlantılar

Öğrenme alanları, bir veya birden fazla akademik disiplin içerebilir. Örneğin; “Birey ve Toplum” öğrenme alanı, psikoloji ve vatandaşlık bilgisini; “Kültür ve Miras” öğrenme alanı, tarih, antropoloji ve vatandaşlık bilgisini; “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı, coğrafya bilgisini; “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanı, ekonomiyi; “Gruplar, Toplumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanı, sosyolojiyi, vatandaşlık bilgisini ve hukuku içermektedir. “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ise disiplinler arası öğrenme alanları arasında gösterilebilir (MEB, 2006).

Öğrenme alanları 7. sınıfa kadar devam etmektedir. Bir üniteye birden fazla öğrenme alanı olabilir. 6 ve 7. sınıflarda yedişer ünite bulunmaktadır. Her iki sınıfta da “Zaman, Süreklilik ve Değişim” ve “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanları diğer öğrenme alanlarının içinde düşünülmüştür (MEB, 2006).

Kitle iletişim araçlarının özellikle de televizyonun her eve girmesi, dünyayı çocukların evine getirmiştir. Henüz okula başlamayan çocuklar bile dünyadaki savaşların, çevre kirliliği ile ilgili sorunların artık farkındadırlar. Belgeseller sayesinde dünyanın çeşitli yerlerindeki kültürleri en ince ayrıntılarına kadar tanıma fırsatı elde etmektedirler (Öztürk ve Dilek, 2003: 75). Örneğin 8-13 yaşlarındaki çocukların yakından uzağa ilkesinin tersine Çin Seddi, Piramitler, dünyanın en uzun, en kilolu, en yaşlı insanı gibi konularla ilgilendiği görülmüştür. Bu yüzden ünitelerde sıralama “yakından uzağa” ilkesine göre yapılırken, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak yapılmıştır (MEB, 2006).

2.6. KÜRESEL BAĞLANTILAR ÖĞRENME ALANI

Bilim ve teknolojideki gelişmelerin, zaman ve mekândaki sınırları kaldırılmasıyla toplumlar arasındaki ilişkiler daha da artmıştır. Yüzyıllardır süre gelen farklı bölgelerdeki insanların siyasî, ekonomik ve kültürel ilişkileri teknolojiyle birlikte daha da yoğunlaşmıştır. Böyle bir dönemde öğrencilerin bu ilişkiler konusunda bilinçli olmaları gerekmektedir (MEB, 2005).

İlköğretim 6. ve 7. sınıf düzeyinde öğrenciler, düşüncelerin, sanat eserlerinin, uluslararası etkinliklerin toplumlar arası etkileşimdeki önemini ve ülkesinin doğal kaynakları, ekonomik yeterlilikleri ile diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkileri ile ilgili fikir edinirler. Bütün dünyayı ilgilendiren ekonomi, siyaset, ekoloji, güvenlik ve sağlık gibi alanlarda yaşanan sorunların sebepleri ve çözümleri ile ilgili fikir geliştirirler. Uluslararası kuruluşların amaçlarını ve işlevlerini kavrarlar (MEB, 2005).

Öğrenciler Küresel Bağlantılar öğrenme alanında coğrafya, antropoloji, ekonomi, sosyoloji, hukuk, psikoloji ve tarihe ait kavramlarla karşılaşacaklar.

Küresel Bağlantılar öğrenme alanı diğer öğrenme alanlarının tümüyle ilişkilidir (MEB, 2005).

Küresel bağlantılar öğrenme alanıyla, “öğrencilerin, insanlığı ilgilendiren ekonomi siyaset çevre bilim güvenlik ve sağlık gibi alanlarda yaşanan sorunların sebepleri ve çözümleri ile ilgili fikir geliştirmeleri amaçlanmıştır. Böylece, bireylerin dünya ile bütünleşmelerini sağlamak hedeflenmiştir” (Şimşek, 2008: 346).

Eski programda dünyayla ilişkinin devletler düzeyinde veya devletler üzerinden kurulabileceği öğretilirken; yeni program öğrencilerde insanlık ailesinin bir parçası olduğu bilincini oluşturmayı, ulusu ve dünyayı ilgilendiren konulara karşı duyarlılık geliştirmeyi amaçları arasında saymaktadır (MEB, 2005).

2.6.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Küresel Bağlantılar Alanı

6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında evrensel değerlerin yoğunlukla verileceği düşünülebilecek Küresel Bağlantılar öğrenme alanında ticari faaliyetler, sportif gelişmeler ve doğal afetler sonucu yapılan yardım kampanyaları konu edilmiştir. Türkiye'nin özel ve matematiksel konumunun önemiyle başlayan “*Ülkemiz ve Dünya*” ünitesinde ticari faaliyetlerin, coğrafi konum ve iklim özellikleriyle ilişkisi anlatılmıştır. Dünyadaki ekonomik faaliyetlerin dağılışını gösteren haritayla görsellik kazandırılmıştır. “*Ülkemizin Sattıkları, Aldıkları*” konu başlığıyla ithalat ve ihracat kavramlarının tanımı ve ülke olarak gelişmiş ekonomilerle olan ticari ilişkiler değerlendirilmiştir (Kolukısa vd., 2006: 122-127).

6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının “*Ülkemiz ve Dünya*” ünitesinde bulunan “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanıyla hedeflenen kazanımlar:

1. Dünyadaki nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında, görsel materyalleri ve verileri kullanarak çıkarımlarda bulunur.

2. Kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından, ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini değerlendirir.

3. Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından, Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi değerlendirir.

4. Doğal afetlerde ve çevre sorunlarında, ülkemizin diğer ülkelerle dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder.

5. Toplumlar arası etkileşimde, uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin rolünü değerlendirir.

“Birbirimizi Tanıyoruz” (Uluslararası festivaller, olimpiyatlar vb. konularla ilgili araştırma yapılarak bunların toplumlar arası etkileşimdeki rolüne örnekler verilir). “Dünyamızı Tanıyoruz” (Dünya haritası üzerine dünyadaki nüfus ve ekonomik faaliyetlerle ilgili araştırma verileri yerleştirilerek dağılışı etkileyen faktörler belirlenir). “Sorun Avcıları” (Gazete, dergi vb. kaynak taraması yapılarak yaşanan sorunların çözümü için diğer ülkelerle işbirliği ve dayanışmanın, sorunların çözümüne etkisi tartışılır). “İhracat Yapıyoruz” (Bir ülkenin kaynakları ve ihtiyaçları ile Türkiye'nin kaynaklarını göz önünde bulundurarak o ülkeye ürün satmak için proje hazırlanır). “Türk Cumhuriyetleri” (Türk Cumhuriyetleri ile tarihî ve kültürel yakınlığımızın, kültürel ve ekonomik ilişkilerimize etkisi tartışılır) (MEB, 2005).

Küresel bağlantılar: Ülkemiz ve Dünya ünitesi için nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışıyla ilgili olarak iklim özelliklerine ait veriler ve haritalar; madenlerin, önemli ticaret yollarının, tarım alanlarının, sanayi bölgelerinin ve nüfusun dağılışıyla ilgili veriler, haritalar kullanılabilir. Ekonomik ilişkilerimizin yoğun olduğu 5 ülke ele alınacaktır. “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir. Yeryüzünde Yaşam (Konum bilgisi ve dünya üzerindeki iklimler konusu ile ilişkilendirilir). Ülkemizin Kaynakları (Kaynaklar konusu ile ilişkilendirilir). Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Kazanımları ile ilişkilendirilebilir. Doğrudan verilecek beceri: Araştırma. Doğrudan verilecek değer: Yardımseverlik olarak açıklanmıştır (MEB, 2005).

Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, öğrenci ürün dosyası, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabileceği belirtilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programında “Atatürkçülükle İlgili Konular” İle İlişkilendirilen Kazanımlar

SINIF	ÖĞRENME ALANI /ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
6	Küresel Bağlantılar: Ülkemiz ve Dünya	3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk’ün millî dış politika anlayışı açısından değerlendirir. 5. Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.
		3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk’ün millî dış politika anlayışı açısından değerlendirir.
		1. Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

Atatürk’ün barışçı bir devlet adamı olduğu. (Atatürk’ün yurтта ve dünyada barışa önem verdiği vurgulanarak Atatürk’ün barışçı bir devlet adamı olduğu belirtilir).

Atatürk’ün millî dış politika hakkındaki düşünceleri. (Atatürk’ün millî dış politikasının temelini oluşturan tam bağımsızlık, karşılıklılık ve devletlerin eşitliği vurgulanarak Türkiye’nin komşu devletlerle barış içinde yaşamamızı ilke edindiği belirtilir. Atatürk’ün yurтта ve dünyada barış prensibi üzerinde durulur).

Diğer örf ve âdetlere hoşgörülü olmanın gerekliliği. (Diğer milletlerin örf ve âdetlerine hoşgörü göstermenin önemi belirtilerek Atatürk’ün diğer milletlerin örf ve âdetlerine hoşgörülü olduğu vurgulanır).

Türkiye'nin Dünya üzerindeki yerinin önemi. (Türkiye'nin Akdeniz ve Karadeniz'i birbirine bağlayan Boğazlara hâkim olunduğu, Asya ve Avrupa kıtaları arasında köprü oluşturduğu, Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin diğer denizlere açılmasıdaki yeri, petrol kaynaklarına sahip ülkelerle komşu olduğu, zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahip olduğu, büyük bir tarımsal üretim potansiyeline sahip olduğu üzerinde durulur. Türkiye'nin genç ve dinamik bir nüfusa sahip olduğu vurgulanır) şeklinde konular ilişkilendirilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programında Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Kazanımları

SINIF	ÖĞRENME ALANI /ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
6	Küresel Bağlantılar: Ülkemiz ve Dünya	5. Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.

Spor etkinliklerinin kültür farkı gözetmeksizin yapıldığını belirtir. Uluslararası spor karşılaşmalarının ülkeleri birbirine yaklaştırmadaki katkısını nedenleriyle açıklar. Sporun ülkeler arası barış ve kaynaşmayı sağlamadaki rolüne örnekler verir. Olimpiyat oyunlarının ülkelerin tanıtımındaki yerini açıklar.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programında “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” İle İlişkilendirilen Kazanımlar

SINIF	ÖĞRENME ALANI/ÜNİTE	KAZANIMLAR
6	Küresel Bağlantılar/ Ülkemiz ve Dünya	2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir. 4. Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder. 5. Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.

Diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerimizle ilgili gazete kupürleri inceletilerek ihracat ve ithalatımızla ilgili tablo ve grafikler hazırlanabilir. Çevre sorunları ve doğal afetlerde yardımlaşma, dayanışma ve işbirliğiyle ilgili gazete kupürlerinden yararlanılarak konuyla ilgili değerlendirmeler yapılabilir. Gazetelerin kültür, sanat ve spor sayfalarından konu ile ilgili kupürler toplanarak pano oluşturulabilir şeklinde açıklamalar yapılmıştır.

2.6.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Küresel Bağlantılar Alanı

Küresel bağlantılar öğretim alanı, 7. sınıf ders kitabında “ülkeler arası köprüler” ünitesinde yer almaktadır. Bu üniteye dünyada barışı ve yaşamı tehdit eden unsurlar hakkında farkındalık ve sorunların çözümüne yönelik bir bilinç kazandırılması hedeflenmiştir. Bu çerçevede öğrencilerin;

a) I. Dünya Savaşı'nın önceki savaşlardan farkını ve savaşların önlenmesine yönelik uluslararası işbirliğinin gerekliliğini kavramaları,

b) Küresel sorunlarla ilgili sivil toplum kuruluşlarını tanımaları ve sorunların çözümünde aktif olarak yer almaları,

c) Küresel sorunlar üzerine düşünmeyi öğrenmeleri,

d) İnsanlığın ortak değeri olan tarihi eserleri, sanat eserlerini ve doğal varlıkların niçin korunması gerektiğini bilmeleri hedeflenmiştir

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde bulunan “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanıyla hedeflenen kazanımlar:

1. 20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşının sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir.

2. Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.

3. Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde vatandaş olarak sorumluluğunu fark eder.

4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin ve doğal varlıkların ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.

5. Tarihi çevrelerin karşılaştığı sorunların çözümüne yönelik fikir üretir.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretim Programında İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi Kazanımları

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
7	Küresel Bağlantılar: Ülkeler Arası Köprüler	Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.

Kitabımızda “ortak miras ürünlerinin korunmasında sizin sorumluluklarınız nelerdir” ve değerlendirme sorularında bulunan, “neler öğrendik” bölümünde tarihi ve kültürel mirasımızı korumak adına neler yapabileceklerini ve ortak miras ürünlerinin korunması ve yaşatılması gerektiği, insan hakları ve vatandaşlık eğitimi kazanımlarıyla bağdaştırılmıştır. Yakın çevresindeki ortak miras ürünlerinin korunması gerektiğini ifade eder.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretim Programında “Atatürkçülükle İlgili Konular” İle İlişkilendirilen Kazanımlar

SINIF	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
7	Küresel Bağlantılar /Ülkeler Arası Köprüler	Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin ve doğal varlıkların ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.
7	Küresel Bağlantılar /Ülkeler Arası Köprüler	Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.
7	Küresel Bağlantılar / Ülkeler Arası Köprüler	20. yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir.

Atatürk'ün güzel sanatlara önem vermesi (Atatürk'ün Türk toplumunun gelişmesi için güzel sanatlara önem verdiği ve çağdaş Türk sanatının oluşması için çalıştığı belirtilir. Atatürk'ün güzel sanatlara verdiği önem örneklerle açıklanarak sanatçılara verdiği önem vurgulanır).

Atatürk'ün Türk tiyatrosuna ve sahne oyunlarına verdiği önem (Atatürk'ün geleneksel sahne oyunlarının ve çağdaş Türk tiyatrosunun gelişmesi için sağladığı katkılar belirtilerek Atatürk'ün tiyatro ve sahne sanatçılara verdiği önem vurgulanır).

Güzel sanatların bir toplumun gelişmesindeki yeri ve önemi (Sanatın; insanın özgürce karar vermesinde, becerilerini ortaya koymasında, insanlar arasında güzel duyguların oluşmasında ve insanları birbirine yaklaştırmada önemli bir etken olduğu belirtilir).

Atatürk'ün kişilik özellikleri (Atatürk'ün vatanını ve milletini çok sevdiği belirtilerek ileri görüşlü, kararlı ve disiplinli olma gibi yönleri, Çanakkale Savaşı'ndan örneklerle açıklanır. Onun Çanakkale Savaşı ile önderlik rolünün ön plana çıktığı vurgulanır).

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretim Programında “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” İle İlişkilendirilen Kazanımlar

SINIF	ÖĞRENME ALANI/ÜNİTE	KAZANIMLAR
7	Küresel Bağlantılar/ Ülkeler Arası Köprüler	<p>2. Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.</p> <p>3. Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder.</p> <p>4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.</p>

Küresel sorunlara ilişkin uluslararası düzeyde bulunan çözümler ve ilgili kuruluşların çalışmalarıyla ilgili gazete kupürlerinden yararlanılarak sunu hazırlanabilir. Sanat, edebiyat, kültür vb. ile ilgili gazete kupürleri incelenerek kültürel değerleri geliştirmede bireysel sorumluluklar tartışılabilir şekilde açıklama yapılmıştır.

3. BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, araştırma modeli, veri kaynakları ve veri analiz yöntemleri üzerinde durulmuştur.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırmada, 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Sosyal Bilgiler ders kitapları temel alınmıştır. Programda ve ders kitaplarında yer alan küreselleşme olgusunun hangi konuların açıklanmasında kullanıldığı ve nasıl aktarıldığı incelenmiştir.

Bu amaçla araştırmamızda; olgu ve olgular hakkında bilgi içeren ve yazılı materyallerin analizini kapsayan nitel araştırma yöntemlerinden “doküman analizi” (Yıldırım ve Şimşek, 2005) yöntemi kullanılmıştır.

Doküman analizi tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanıldığında, dokümanların araştırmanın amacına göre kapsamlı bir içerik analizi yapılması gerekir. Araştırmacı dokümanları belirlemiş olduğu ilkeler ve kategoriler doğrultusunda analiz eder (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 197).

Doküman analizi, yapılacak olan çalışma ile ilgili olan kayıt ve belgeleri toplayıp belirli kural veya sisteme göre kodlayıp inceleme işlemine denir. Doküman analizi belgesel gözlem ya da belgesel tarama olarak da ifade edilmektedir. Doküman analizi sürecinde, araştırmacı çalışmanın amacına yönelik mevcut kaynakları bulur, her bir kaynağı dikkatlice okur, gerekli bilgileri not alır ve notlardan yola çıkarak

bazı değerlendirme işlemleri yapar. Bu süreçte en önemli konu araştırmacının kaynaklardaki bilgileri, kaynakta anlatılmak istenilen gibi anlaması ve o doğrultuda kullanılmasıdır. Bu işlemin sonucunda yeni bir bilgiye ulaşılması veya bu yolla bir keşif yapılması zor görülmekle birlikte, daha çok yapılanlardan yola çıkılarak, genel eğilimlerin, farklı düşünce ve fikirlerin varlıkları biraz daha netleşmiş olur (Çepni, 2007: 76-77).

Doküman analizi yönteminin kullanıldığı araştırmada; sırasıyla dokümanların belirlenmesi, belirlenen (ulaşılan) dokümanların orijinalliğinin kontrol edilmesi, verilerin analiz edilmesi ve elde edilen sonuçların kullanılması aşamaları izlenmiştir.

3.2. VERİ KAYNAKLARI

Veri kaynakları olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2010 – 2011 Eğitim Öğretim yılında kullanılan 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları ve öğretim programı incelenmiş, tüm bu incelemeler düzenli olarak not alınmış ve kaydedilmiştir.

3.3. VERİ ANALİZİ

Çalışmanın amaçları doğrultusunda, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış orijinal dokümanlar olan 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve öğrenci ders kitapları incelenmiş ve bunların betimsel analizi yapılmıştır.

Bu analiz sürecinde öğretim programı ve ders kitaplarındaki küreselleşme olgusunun hangi ünitelerde yer aldığı, hangi öğrenme alanları, hangi kazanım ve kavramlarla ilişkilendirildiği, ünitelerde kaç kez ve hangi sıklıkla ele alındığı tespit edilmiştir.

4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki küreselleşme olgusu ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgularla ilgili dokümanlar ekler bölümünde gösterilmiştir.

4.1. 6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA KÜRESELLEŞME OLGUSU İLE İLGİLİ BULGULAR

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrenme alanlarının bir veya birden fazla akademik disiplin içerdiği görülmüştür. “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ise disiplinler arası öğrenme alanları arasında yer almıştır ve diğer öğrenme alanlarının tümüyle ilişkilidir.

Öğrenciler Küresel Bağlantılar öğrenme alanında; ekonomi, hukuk, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, tarih ve coğrafyaya ait kavramlarla karşılaşmıştır.

6. ve 7. sınıf Küresel Bağlantılar öğrenme alanında öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak, yakından uzağa ilkesinin tersine Çin Seddi, Piramitler, Buzulların Erimesi, Olimpiyatlar, Coğrafi Keşifler, Sanayi Devrimi, Dünya Savaşları gibi küresel konularla ilgilendiği görülmüştür. Bu da öğrencinin sadece yerel değil küresel çaplı düşünmesinin de hedeflendiğini gösterir.

4.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Küreselleşme Olgusu İle İlgili Bulgular

6. sınıf Küresel Bağlantılar öğrenme alanında; ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkileri, uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlara nasıl bir araya getirdiği, dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri, komşularımızla ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizin nasıl geliştiği, ülkeler arasında doğal afet ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmanın önemi gibi kazanımlarla küreselleşmeye vurgu yapılmıştır.

6. sınıf Küresel bağlantıların anlatıldığı “Ülkemiz ve Dünya” ünitesinde, dünya haritası üzerine nüfus ve ekonomik faaliyetlerle ilgili araştırma verileri yerleştirilerek dağılışı etkileyen faktörler belirlenir. Bir ülkenin kaynakları ve ihtiyaçları ile Türkiye'nin kaynaklarını göz önünde bulundurarak o ülkeye ürün satmak için proje hazırlanır. Türk Cumhuriyetleri ile tarihî ve kültürel yakınlığımızın, kültürel ve ekonomik ilişkilerimize etkisi tartışılır. Gazete, dergi vb. kaynak taraması yapılarak yaşanan sorunların çözümü için diğer ülkelerle küresel işbirliği ve dayanışmanın, sorunların çözümüne etkisi tartışılır. Uluslararası festivaller, olimpiyatlar vb. konularla ilgili araştırma yapılarak bunların küresel etkileşimdeki rolüne örnekler verilmiştir.

Küresel bağlantılar alanında Atatürkçülük ile ilgili konulara da değinilmiştir. Tam bağımsızlık, karşılıklılık ve devletlerin eşitliği vurgulanarak Türkiye'nin komşularıyla barış içinde yaşamasını ilke edindiği Atatürk'ün milli dış politikasının temelinde olduğu belirtilmiştir. Atatürk'ün yurtda ve dünyada barış prensibi üzerinde durulur ve bu prensip doğrultusunda küresel barış ön plana çıkarılmıştır.

Öğretim programımızda ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkileriyle ilgili gazete kupürleri inceletilerek ithalat ve ihracatımızla ilgili grafik ve tablolar dizayn edilebilir. Çevre sorunları ve doğal afetlerde yardımlaşma, dayanışma ve işbirliğiyle ilgili gazete kupürlerinden faydalanılarak konuyla ilgili değerlendirmeler yapılabilir. Gazetelerin sanat, spor ve kültür sayfalarından konu ile ilgili kupürler kesilerek pano oluşturulabilir şekilde açıklamalar yapılmıştır.

Ülkemiz ve Dünya ünitesinde yapılabilecek etkinlikler olarak; “Dünyamızı Tanıyoruz” dünya haritası üzerine dünyadaki nüfus ve ekonomik faaliyetlerle ilgili araştırma verileri yerleştirilerek dağılışı etkileyen faktörler belirlenir. “İhracat Yapıyoruz” bir ülkenin kaynakları ve ihtiyaçları ile Türkiye’nin kaynaklarını göz önünde bulundurarak o ülkeye ürün satmak için proje hazırlanır. “Türk Cumhuriyetleri” Türk Cumhuriyetleri ile tarihî ve kültürel yakınlığımızın, kültürel ve ekonomik ilişkilerimize etkisi tartışılır. “Sorun Avcıları” gazete, dergi vb. kaynak taraması yapılarak yaşanan sorunların çözümü için diğer ülkelerle işbirliği ve dayanışmanın, sorunların çözümüne etkisi tartışılır. “Birbirimizi Tanıyoruz” uluslar arası festivaller, olimpiyatlar vb. konularla ilgili araştırma yapılarak bunların toplumlar arası etkileşimdeki rolüne örnekler verilir, şeklinde sıralanmıştır.

Küresel bağlantılar öğrenme alanı, “Ülkemiz ve Dünya” ünitesi için nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışıyla ilgili olarak iklim özelliklerine ait veriler ve haritalar; madenlerin, önemli ticaret yollarının, tarım alanlarının, sanayi bölgelerinin ve nüfusun dağılışına ait veriler, haritalar kullanılması amaçlanmıştır.

Öğretim programı bu ünite içinde; öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, öğrenci ürün dosyası, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabileceğini belirtmiştir.

6. sınıf Sosyal Bilgiler programı incelendiğinde karşımıza çıkan öğrenme alanı, ünite, kazanım ve uygulanacak süre Tablo 8. de belirtilmiştir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 6. sınıflarda haftada üçer ders saati olmak üzere toplam 108 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır.

Aşağıdaki Tablo 8. incelendiğinde, 6. sınıf Sosyal Bilgiler programının 7 üniteden oluştuğunu ve her ünitenin bir öğrenme alanıyla ilişkilendiği görülmektedir. Programda küreselleşme olgusunun en çok vurgulandığı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı “Ülkemiz ve Dünya” ünitesi içinde yer almıştır. 5 kazanım sayısı belirlenmiş ve 12 ders saati öngörülmüştür. Toplam ders saati içinde bu üniteye verilen ders saati süresi ve kazanım sayılarına bakıldığında “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanına verilen süre ve kazanım sayıları diğer öğrenme alanlarına oranla düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 6. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Süreleri

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATI*	ORANI (%)
BİREY VE TOPLUM	SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	6	12	11
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	YERYÜZÜNDE YAŞAM	7	15	14
KÜLTÜR VE MİRAS	İPEK YOLUNDA TÜRKLER	9	24	23
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	6	18	17
KÜRESEL BAĞLANTILAR	<i>ÜLKEMİZ VE DÜNYA</i>	5	12	11
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	5	15	14
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	ELEKTRONİK YÜZYIL	5	12	10
GENEL TOPLAM		43	108	100

4.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Küreselleşme Olgusu İle İlgili Bulgular

Küresel bağlantılar alanı, 7. sınıf ders kitabında “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde yer almaktadır. Bu ünite; küresel sorunlar üzerine düşünmeyi öğrenmeleri, küresel sorunlarla ilgili sivil toplum kuruluşlarını tanımaları ve sorunların çözümünde aktif olarak yer almaları, I. Dünya Savaşı’nın önceki

savaşlardan farkını ve savaşların önlenmesine yönelik uluslararası işbirliğinin gerekliliğini kavramaları ve İnsanlığın ortak değeri olan tarihi eserleri, sanat eserlerini ve doğal varlıkların niçin korunması gerektiğini bilmeleri hedeflenmiştir.

7. sınıf Küresel Bağlantılar öğrenme alanında; uluslararası kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin kuruluş nedenlerini küresel sorunlarla ilişkilendirmek, tarihi çevrelerin karşılaştığı problemlere çözümler üretmek, düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin ve doğal varlıkların ortak miras ögesi olarak korunmasında küresel sorumluluğunun farkına varmak, Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin ekonomik ve siyasi yapısıyla I. Dünya Savaşının sebep ve sonuçlarını ilişkilendirmek ve küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde vatandaş olarak sorumluluğunu fark etmek gibi kazanımlarla küreselleşmeye vurgu yapılmıştır.

Küresel bağlantılar alanında Atatürkçülük ile ilgili konularda Atatürk'ün kişilik özellikleri açıklanmış, vatanını ve milletini çok sevdiği belirtilerek ileri görüşlü, kararlı ve disiplinli olma gibi yönleri, Çanakkale Savaşı'ndan örneklerle belirtilmiştir. Onun Çanakkale Savaşı ile önderlik rolünün ön plana çıktığı vurgulanmıştır.

Öğretim programımızda küresel problemlere ilişkin uluslararası düzeyde gerçekleşen çözümlerle, kurum ve kuruluşların çalışmalarıyla ilgili gazete kupürlerinden yararlanılarak sunu hazırlanabilir. Sanat, edebiyat, kültür vb. alanlarla ilgili gazete kupürleri incelenerek kültürel değerleri geliştirmede bireysel sorumluluklar tartışılabilir şeklinde açıklama yapılmıştır.

Ülkeler Arası Köprüler ünitesinde yapılabilecek etkinlikler olarak; “Barış İçin Çalışanlar” dünya barışına, çalışmaları ve uygulamaları ile katkıda bulunmuş kişiler ile ilgili araştırma yapılır. “İnsanlığın Mirası” ortak mirastan örnekler verilerek ortak mirası oluşturan değerler tanıtılır. “Birlikte Koruyalım” ortak miras değerlerin korunması ile ilgili proje çalışması yapılır. “I. Dünya Savaşı” görsel materyaller kullanılarak I.Dünya Savaşı, uluslararası ilişkiler açısından incelenir. “Çanakkale Geçilmez” I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesinin önemi ve Mustafa Kemal'in başarıları incelenir. “Dünyamız ve Sorunları” küresel sorunlarla ilgili araştırma yapılarak sorunların nedenleri ve sonuçları açıklanır. “Proje Şenliği” bilimsel araştırma basamakları kullanılarak küresel sorunların çözümü ile ilgili proje

hazırlanır. “Uluslararası Kuruluşlar” grup çalışması yapılarak Küresel sorunlarla uluslararası amaçları incelenir. “Çevre Hakkı” sınıf mahkemesi oluşturularak bir çevre sorunu çevre hakkı çerçevesinde incelenir, şeklinde sıralanmıştır.

Öğretim programımız bu ünite; öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans ödevleri, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası kullanılarak değerlendirme yapılabileceğini belirtmiştir.

2007–2008 eğitim öğretim yılında tüm ilköğretim okullarında uygulamaya konulan 7. sınıf Sosyal Bilgiler programı incelendiğinde karşımıza çıkan öğrenme alanı, ünite, kazanım ve uygulanacak süre Tablo 9. da belirtilmiştir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 7. sınıflarda haftada üçer ders saati olmak üzere toplam 108 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır.

Aşağıdaki Tablo 9. da, 7. sınıf Sosyal Bilgiler programının da 7 üniteden oluştuğunu ve her ünitenin bir öğrenme alanıyla ilişkilendiği görülmektedir. Programda küreselleşme olgusunun en çok vurgulandığı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesi içinde yer almıştır. 4 kazanım sayısı belirlenmiş ve 15 ders saati öngörülmüştür. Toplam ders saati içinde bu üniteye verilen ders saati süresi ve kazanım sayılarına bakıldığında “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanına verilen süre ve kazanım sayıları diğer öğrenme alanlarına oranla düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Süreleri

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ*	ORANI (%)
BİREY VE TOPLUM	İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	6	12	11
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	ÜLKEMİZDE NÜFUS	5	12	11
KÜLTÜR VE MİRAS	TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	8	27	25
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	6	12	11
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	ZAMAN İÇİNDE BİLİM	5	18	17
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	YAŞAYAN DEMOKRASİ	5	12	11
KÜRESEL BAĞLANTILAR	ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	4	15	14
GENEL TOPLAM		39	108	100

6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının öğrenme alanlarına göre dağılımına baktığımızda, yaşamı tehdit eden unsurlar ve dünya barışı hakkında bilgi sahibi olunan önemli bir konu olan “Küresel Bağlantılar” alanındaki kazanım sayısının diğer öğrenme alanlarına kıyasla yeterli olmadığı görülmektedir. “Küresel” kelimesinin yanında yakın anlamlısı olarak kullanılan “evrensel” kelimesi de kullanılmıştır; fakat diğer eş anlamlısı olarak kullanılan ve küreselin İngilizce

karşılığı olan “global” sözcüğü hiç kullanılmamıştır. Öğretim programında toplam 31 defa “küresel” ve 3 defa da “evrensel” kelimesi tekrarlanmıştır.

Ayrıca 7. sınıftaki küresel bağlantıların öğretildiği ünitenin ders kitaplarının son konusu olması, konuyla ilgili olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerince eleştirilmektedir. Öğretim programında okul veya öğretmenden kaynaklanan herhangi bir aksama olduğunda son ders konularının öğretim yılı içinde tamamlanamayan konular olduğu eğitim çevresindeki herkesçe bilinir. Bu programı hazırlayanların ve eğitim alanında strateji belirleyicilerinin küresel bağlantılar öğrenme alanına ilgisinin ya da ilgisizliğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir (Özyurt, 2009: 151).

4.2. 6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA KÜRESELLEŞME OLGUSU İLE İLGİLİ BULGULAR

4.2.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Küreselleşme Olgusu İle İlgili Bulgular

Sosyal Bilgiler 6. sınıf ders kitabındaki küreselleşme olgusuna vurgu yapan ünite, bölüm ve kavramların, küreselleşmeye etkisine bakıldığında; “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde “geçmişten günümüze yerleşme” başlığı altında insanlığın tarihsel gelişimiyle beraber tarih, çağ ve devirler anlatılmıştır. Bu bölümde M.Ö 3200 yılında yazının bulunuşu ile insanlığın yaptığı kalıcı buluş ve bilgilerin gelecek toplumlara aktarılmasının kolaylaştığı ve yazının bulunuşundan sonraki dönem hakkındaki bilgilerimizin hızla arttığına değinilmiştir.

Yazının bulunuşunun öncesi tarih öncesi devirler sonrasında ise tarihsel devirleri adı ile anılması yazının bulunuşunun insanlık açısından önemini vurgulamaktadır. Bugünkü küresel toplumun oluşumundaki temel parametrelerin başında yazı gelmektedir. Tarihin çağlara ayrılmasındaki en önemli gerekçenin bütün insanlığın ve bütün kurumların etkilendiği önemli olaylara dayandığı anlatılmıştır. Bu olayların toplumu ve insanlığı derinden etkilemesiyle belirlenmesi küreselliğin eskiden beri olduğunu ancak günümüz kadar baskın bir özellik taşımadığı örtülü olarak aktarılmıştır.

Ders kitabımızın “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde 1850 yılında İngiltere’de başlayan Sanayi Devrimi sonrasında hem sanayide işgücü açığının ortaya çıkması hem de köylerde insan gücünün yerini makinelerin alması köyden şehre göçü başlatmış olduğuna değinilmiştir. Böylelikle madenleri bol, sanayi ile ticaretin yaygın, ulaşımın kolay olduğu şehirlerin hızla büyüdüğü ve şehirleşme açısından günümüz küresel toplumun temellerinin atılmış olduğu anlatılmıştır.

Endüstri Devrimi ya da Sanayi Devrimi, 18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa’da yeni buluşların üretime uygulanması ve buhar gücüyle çalışan makinelerin makineleşmiş endüstriyi doğurması, bu gelişmelerin de Avrupa’daki sermaye birikiminin güçlenmesine neden olduğuna değinilmiş ve bu anlatımla sanayi devriminin ticarete yaptığı katkı anlatılmak istenmiştir. Sanayi devrimini 16. ve 17. yüzyıldaki dinsel, siyasal, bilimsel ve felsefi düşünceleri hazırlamıştır. 17. yüzyılda “Aydınlanma Çağı” filozofları bilimsel yöntemi ve rasyonel düşünme ilkelerini geliştirmişlerdir. Fransız İhtilalı aracılığıyla bu düşünceler Avrupa’ya yayılmıştır. 17. yüzyılın bilimsel buluşları, sanayi devriminin teknolojik gelişmelerine kaynak oluşturmuştur. Pozitivizm ve post-pozitivizm bu dönemi takip eden süreçtir. Bu kavramlara değinilmemiştir.

Ders kitabımızda Kavimler Göçü’nün tarihsel serüveni ve bu olayın toplumsal yapı üzerindeki etkisi anlatılmıştır. Ayrıca o dönemin en önemli küreselleşme olayı olduğu da aktarılmıştır. Bugünün Batı medeniyet yapısının varlığının coğrafi keşiflerle oluştuğu buna mukabil bu bölgelerde Türklerin giydiği pantolon ve ceketin Avrupa’ya yayılması ile bu etkileşimin sadece siyasi olmadığı kültürel alanda dâhil birçok konuda etkileşimin olduğu anlatılmıştır. Toplumsal dönüşümlerin en önemlilerinden olan bu olay siyasi, sosyal ve ekonomik sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Öğrencide bu yönde bir farkındalık uyandırılmak istenmiştir.

“İpek Yolunda Türkler” ünitesinde ipek yolu diye bilinen güzergâhtaki ticaret anlatılmıştır. İpek yolu Çin’den başlayarak Anadolu ve Akdeniz aracılığıyla Avrupa’ya kadar uzanan dünyaca ünlü ticaret yoludur. İpek Yolu, Doğu ve Batı arasındaki maddi ve manevi alışverişe önemli katkı yapmıştır. İpek ve Baharat Yolu ile dönemin ticaret yolları üzerinde bulunan yerlerde insanların karşılıklı etkilenmelerinin görüldüğü anlatılmıştır. Aslında ticaretin eski zamanlardan beri toplumları derinden etkileyen sonuçları olduğunu görmüştük. İpek Yolu Asya’yı

Avrupa'ya bağlayan bir ticaret yolu olmasının ötesinde, 2000 yıldan beri bölgede yaşayan, kültürlerin, dinlerin, ırkların da izlerini taşımakta ve olağanüstü bir tarihsel ve kültürel zenginlik sunmaktadır. Bu yüzden uzun geçmişe sahip olan İpek Yolu, Dünya medeniyetinde çok önemli rol oynadı.

Son yıllarda UNESCO tarafından ortaya çıkarılan İpek Yolu ile ilgili yeni araştırma planında İpek Yolu, Doğu ve Batı arasındaki diyalog ve teması artırdığı için “Diyalog Yolu” olarak da adlandırıldı. Günümüzde Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığıyla İpek Yolu'nun hem ticaret yolu hem de tarihi ve kültürel bir değer olarak yeniden canlandırılmak istenmesi geçmişten günümüze toplumsal etkilenmenin göstergesi olması açısından önemlidir.

Ders kitabımızın “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinde ülke ekonomisinin en önemli gelir kaynaklarından olan “turizm” anlatılmıştır. Turizm merkezlerinin insan, toplum ve ülkeler arasındaki önemli iletişim kaynağı olduğu anlatılmıştır. Turizm; dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla yapılan geziler ve bir ülkeye veya bir bölgeye girmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümüdür. Turistik gezi, insanların sadece bir yerden bir yere gitmesi değil kültürel, ekonomik ve toplumsal olarak da iletişim içinde olmalarıdır. Turizm sayesinde insanlar hem diğer ülkelerin güzelliklerini görmüş bilgi edinmiş olurlar hem de gittikleri ülkeye gördükleri yerler karşılığında para kazandırır. Yani turizm ziyaret edilen ülkenin ekonomisine de büyük katkı sağlamanın yanında toplumlar arasındaki en önemli iletişim kaynağı haline gelmiştir. Bu yönüyle ders kitabımızda uluslararası fuarlara, sanat ve spor etkinliklerine değinilmiş ve İEF'nin (İzmir Enternasyonel Fuarı) ülkemize yaptığı katkılar ve uluslararası etkinliklerin toplumlararası etkileşime ve iş birliğine önemli katkı sağladığı açıklanmıştır. Kitapta turizmin küreselleşmeye yaptığı katkı bu açıdan ele alınmıştır.

“Ülkemizin Kaynakları” ünitesinde “küresel ısınma” ile beraber oluşan doğal felaketlerin en önemlisi olan su sıkıntısı anlatılmıştır. Bu sıkıntının insanın temel sorunu olduğu ve küresel dünyanın bir çıkmaz içinde bulunduğu anlatılmak istenmiştir. Dünya Meteoroloji Örgütü Su Komisyonu'nun açıkladığı veriler verilerek, insanlığın büyük bir tehdit altında olduğuna dikkat çekilmek istenmiştir. Dünyadaki tüm su kaynaklarının hızla tükendiği bunda insanlığı etkileyecek siyasi, sosyal, ekonomik sorunlara yol açacağı anlatılmak istenmiştir. Yaşanabilecek

bir su probleminin, küresel sorun olabileceğine önemli bir örnek olduğu vurgulanmıştır.

Ders kitabımızın “Demokrasinin Serüveni” ünitesinde “Demokrasinin Gelişimi” anlatılmıştır. İnsanlığın zaman içindeki bu gelişimini ve günümüz küresel çağın en önemli değeri olan demokrasinin tarihsel süzgeç içindeki serüveni anlatılmıştır. İlk demokrasi örneği Atina’dan, Roma’daki yurttaşlık anlayışına buradan 1215 Magna Carta Antlaşması ile kralın yetkilerinin sınırlanması hak ve özgürlüklerinin tanınmasına giden süreç anlatılmıştır. Balkanlar’a göç eden Yunan kabilelerin kurmuş olduğu Yunan şehir devletleri demokrasinin ilk temellerinin atıldığı yerlerdir. Antik Yunan uygarlığının zirveye çıktığı, en çok geliştiği dönemler İskender yönetiminde olmuştur. Antik Yunan kültürünü batıda Makedonya’dan doğuda Hindistan’a, kuzeyde Fergana’dan güneyde Mısır çöllerine kadar yaymıştır. Antik Roma, M.Ö. 9. Yüzyılda İtalya Yarımadası’nda kurulan Roma şehir devletlerinden doğarak tüm Akdeniz’i çevreleyen muazzam bir imparatorluk haline gelen medeniyetin adıdır. Yaklaşık 12 yüzyıl boyunca varlığını sürdürmüş olan Roma uygarlığı bir monarşiden oligarşiye ve cumhuriyetin bileşimi bir demokrasiye ve daha sonra da otokratik bir imparatorluğa dönüşmüştür.

Roma uygarlığının, kültürel olarak yoğun biçimde ilham ve örnek aldığı medeniyet Antik Yunan medeniyetidir. Antik Roma Batı dünyasındaki sanat, edebiyat, hukuk, savaş, teknoloji, mimari ve dil konularının gelişmesine büyük katkı sağlamıştır ve hâlen de günümüz dünyası üzerinde büyük etkiye sahiptir. Bu konu ile küreselleşmenin geçmişten günümüze etkisi ve geçmişte de günümüz kadar olmasa da var olan bir küresel anlayışının varlığını gösterir. Buradan devam ederek demokrasinin gelişimi anlatılmaya devam edilmiştir. Demokratik gelişim sürecinin Avrupa merkezli bir anlayışla anlatılması ise bir hatadır. Magna Carta vatandaşların özgürlüklerini belirlemekten çok toplum güçleri arasında bir denge kuran bir anlaşmadır, kralın sonsuz olan yetkilerini din adamları ve halk adına sınırlamıştır. Bu konu ile demokrasinin gelişiminin tarihsel süreci anlatılmıştır.

1295’te I.Edward’ın ilk modern meclisi toplaması hemen devamında Coğrafi Keşifler sayesinde oluşan burjuvanın zenginleşmesi ve yönetimde hak iddia etmesinin getirdiği sonucun parlamenter demokrasi olduğu anlatılmıştır. Coğrafi Keşiflerle barutun Avrupa’ya taşınması derebeyliklerin yıkılmasına güçlü krallıkların

oluşmasına Reform ve Rönesans hareketleri ile Avrupa da matbaanın icadıyla kitapların yayılması sonucunda bilimin ve fikir özgürlüğünün gelişmesine büyük katkı sağladığı anlatılmıştır. 17. ve 18 yy.da bazı yazarların temsilcisi olduğu “doğal hukuk anlayışı” ile insan hakları düşüncesinin gelişmeye başladığı aktarılmıştır. Bu anlayış insanın doğuştan sahip olduğu bir takım vazgeçilmez ve devredilmez hakları olduğunu ve hakların devletin varlığından önce geldiği anlayışını getirdiği de anlatılmıştır. Doğal hukuk anlayışının ilk etkisini İngiltere’de göstermesi akabinde 1628 yılında İngiltere Haklar Dilekçesi, 1689 da İngiliz Parlamentosu Haklar Bildirgesi’nin günümüz küresel anlayışının ilk aşamaları olduğu anlatılmıştır.

Rönesans felsefesi ve özellikle de 17. yüzyıl felsefesinin ortaya koyduğu ilkeler aydınlanma felsefesinin kaynağıdır. Rönesans’tan itibaren düşüncenin tarihsel baskılardan kurtulması, bilgi ve yaşam hakkında akla ve deneyime dayanmaya başlaması söz konusudur. 17. yüzyıl da bu gelişmeler sistemleştirilip temel ilkelere dönüştürülmeye başlanmış, rasyonalizmin belirginleştiği bu yüzyılda aydınlanma felsefesinin düşünsel temelleri bir anlamda hazırlanmıştır. Sekülerleşme, aydınlanma felsefesinin ve genel anlamda aydınlanmacılığın her tür girişiminde temel olmuş olan bir yönelimdir. Bu teknolojik gelişmenin olmasındaki en önemli düşünsel değişim olmuştur.

18. yüzyıl felsefesinde bir yanda rasyonalizmin öte yandan empirizmin güçlenmesi ve bunlardan meydana gelen teorik sorunların yeni bir takım sentezlerle aşılmaya çalışılması anlatılmıştır. Özgürlük, eşitlik ve kardeşlik sloganıyla Toplum Sözleşmesi anlayışının ortaya çıkması ve 1776 da Virginia (Virjinya) Haklar Bildirgesi ve sonucunda meydana gelen 1789 Fransız İhtilal’i anlatılmıştır. Bu sürecin bugünkü demokratik toplum anlayışı ve insan haklarının yaygınlaşmasının ön adımları olduğu öğrenciye anlatılmak istenmiştir.

Küreselleşmenin ortaya çıkardığı ve üzerinde çok fazla durulmayan bir boyutu, değer yargılarının evrenselleşmesidir. En temel değer olarak yaşama hakkı, demokrasi, eşitlik gibi kavramlar dünyanın en ücra köşelerinde dahi konuşulur duruma gelmiştir. Yerel kültürel değerler ile evrensel değerler arasında oluşan çatışma durumu, yerel kültürden veya dinsel nedenlerden kaynaklanmaktadır. Küreselleşmeye tepki olarak yerel kültürlerin uç unsurlarla birleşmesiyle mikro milliyetçilik eğiliminin artması, öte yandan bazı değerlerin evrenselleşmesini

hızlandırmaktadır (İpek, 2011: 80). Bu açıdan bakıldığında kitabımız hak, adalet, eşitlik, özgürlük, hoşgörü, barış ve sevgi gibi kavramları kazandırma yolunu amaçlamıştır.

II. Dünya savaşının sonucunda 1945'te Birleşmiş Milletler Antlaşması ve 10 Aralık 1948'de İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilmesinin küreselleşmenin devam eden süreci olduğu anlatılmıştır. Bu bilgilerin akabinde bu tarihten sonra bütün dünya'da başlayan insan hakları bildirelerinin yayınlandığı anlatılmıştır. Aslında bugünün en önemli değer yargısı olan demokratik, epistemolojik birey anlayışının gelişim sürecini tamamlayan etmenler anlatılarak farkındalık sağlanmak istenmiştir.

“Demokrasinin Serüveni” ünitesinde demokrasi kavramının gelişimi anlatılmakla beraber günümüz siyasal yapılanmaları arasındaki ilişkinin temel ögesi olan para anlatılmıştır. Bireysel gelişime ayrılan paranın yanında dünyada en çok paranın uyuşturucu ve silaha yatırıldığı buralara aktarılan paranın açlık ve sefaletle ayrılan paranın ekonomik boyutuyla kıyaslanamayacak kadar korkunç olduğu sayısal veriler verilerek aktarılmıştır. Yine bu ünite insanların temel haklarını karşılamak ve bazı haklardan mahrum kalan insanlara yardım etmek için evrensel ve yerel bazı kuruluşların olduğu bunlar vasıtasıyla buradaki bireylere ulaşarak yardım ve bilgilendirme yapılabileceği anlatılmıştır. Burada evrenselin ayrı olamayacağına dikkat çekici bir örnekte kuş gribi vakasının anlatılmış olmasıdır. Bu örnek günümüz sanayi sonrası dönemin yaşadığı dramatik bir örnektir. Bir yerde ortaya çıkan bir salgının tüm insanları tehdit edebildiği ve bununda bu kadar hızlı yayılmasının küresel çağdan kaynaklandığı anlatılmak istenmiştir.

İnsan haklarının tarihsel gelişimini kitabımız örneklerle beraber anlattığı görülmektedir. Bu örneklere baktığımızda; Hamurabi Yasaları, Hz. Muhammed'in Veda Hutbesi, Magna Carta, Sultan Süleyman'ın Kanunnameleri, Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi, Kanun-i Esasi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile bütün toplumların yaptığı katkı anlatılmıştır. Cumhuriyetin kurulmasıyla ülkemizde gelişen demokrasi kavramı da anlatılmıştır. Dünya ve Türkiye eksenli anlatılan bu konular küresel çağın insan hakları oluşum sürecine yaptığı katkı olarak karşımıza çıkmıştır.

Ders kitabımızda kadın haklarının gelişimi ve “Evrensel Kadın Hakları” anlatılmıştır. Bu konuyu ayrı olarak işlemesi günümüzde de hep tartışılan bir konuya atıfta bulunulması, küresel yaşamın önem verdiği olguların bu dönemde öğrenciye aktarıldığının göstergesidir.

Ders kitabımızın “Elektronik Yüzyıl” ünitesinde gelişen bilimsel ve teknolojik kavramlar anlatılmıştır. Bu bölümde teknolojinin ulaştığı son nokta olarak “Nanoteknoloji” tanımına yer verilerek bu konuya dikkat çekilmeye çalışıldığını görmekteyiz. Kitapta uzay teknolojisi anlatılarak günümüz toplumsal yapısının geldiği son nokta aktarılmıştır. Burada küresel çağın kavramlarına vurgu yapılarak “düşünebilen makineler, robot hayvanlar, uçan otomobiller” gibi küresel çağın sonunda bunlara ulaşılacağı anlatılarak öğrencilere hayalî aktarım da yapılmıştır.

6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bir alt sınıftaki kavramlar detaylandırılmıştır. Ayrıca yeni kavramlar eklenerek bu dönem öğrencilerinin farkındalığı artırılmıştır.

4.2.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Küreselleşme Olgusu İle İlgili Bulgular

Sosyal Bilgiler 7. sınıf ders kitaplarında iletişim, insan ilişkileri ve özgürlük üzerine panel adı altında küresel çağın iletişim boyutu anlatılmıştır. 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında “kitle iletişim özgürlüğü”, “kitle iletişim araçları”, “kitle iletişim araçlarının gösterdiği gelişim süreci ” anlatılmış, bununla beraber günümüz küresel yaşamına bu iletişim araçlarının sağladığı faydadan bahsedilerek bu iletişim araçlarının olumlu ve olumsuz yönleri örneklerle anlatılmıştır.

İletişim ve insan ilişkileri ünitesinde iletişim araçlarından televizyon anlatılmış ve televizyonun çocuklarımızın eğitimine yaptığı etki ile basın yayın kuruluşlarının evrensel insan hakları açısından özel yaşamın gizliliğine verdiği önem anlatılmıştır. Çok sade bir anlatımla aktarılan bu konu çok önemlidir. Son zamanlarda medya ve sosyal yaşam üzerine çok tartışma yaşanıyor. Özellikle televizyonun yerel değerleri yok ettiği ve küresel anlayışa sahip uyuşuk bir toplum oluşturduğu kanaati uyanmıştır. Bilim dünyası televizyonun eğlendirici temalar

sunmasını normal karşılıyor ancak televizyonun her şeyi eğlendirici olarak sunmasını sosyolojik yaşam açısından çok fazla tehlikeli buluyor.

Televizyon olumlu ve olumsuz yönleri ile küresel yaşamın vazgeçilmez bir ögesi olmuştur. Televizyonun kültürel yozlaşma ve uyuşuk bir toplum haline gelmemize neden olabileceği tartışılan bir konudur. Kitapta televizyon izlemenin adabı ve bağımlı televizyon izleyicisi olmamızı engelleyecek temel öğelere önemle değinilmemesi bir eksikliktir. Özellikle de bağımlı televizyon izleyiciliğinden uzak kalabilmek için neler yapılması gerektiği bir uzman görüşü ile kitapta yer alabilirdi.

Ders kitabımızın “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde Haçlı Seferleri anlatılmıştır. Haçlı Seferleri’nin Batı Avrupalı Hıristiyanların dinlerince kutsal sayılan Kudüs ve Filistin’i Müslümanlardan geri almak istemeleri, Avrupa’nın içinde bulunduğu yoksulluk, ticaret yapma isteği, papanın teşvikleri, şövalye ve senyörlerin macera istekleri nedeniyle gerçekleştiği aktarılmıştır. Bu seferler ile o dönemin öğrenciye aktarılması günümüz küresel dünyasının oluşumunu anlaması açısından önemlidir. Günümüz toplumlarının temel yapısının oluşmaya başladığı dönemdir. Öğrencinin günümüzü anlaması bu dönemi iyi tahlil etmesinden geçer.

Haçlı Seferleri konusunda, haçlıların Anadolu’dan Kudüs’e yaptıkları seferlerde karşılaştıkları yeni bilgilerin Hıristiyan inancına ait birçok tabunun yıkılmasına neden olduğu anlatılmıştır. Doğu ve Batı arasındaki bu iletişim savaş yoluyla olmuştur ancak bu sekiz haçlı seferinin sonunda dünya da önemli değişimlerin özellikle Batı toplumunda kendini gösterdiği anlatılmıştır. Esir düşenlerin serbest kaldıktan sonra kendi toplumlarına buraları anlatmasıyla var olan önyargının zaman içinde belirgin bir şekilde değiştiği örneklerle anlatılmıştır. Geçmişte uzun zaman sürecinde de olsa mutlaka bir etkileşim olduğunu tarih bize gösterir. Günümüz sanayi sonrası küreselleşen toplumun diğer dönemlerden tek farkı etkilemenin ani ve hızlı bir şekilde evrensele yaptığı etkidir. Küresel dönem açısından Haçlı Seferleri’nin yapıldığı dönem ile küresel toplum arasındaki fark sanayi toplumunun iletişim araçlarındaki gelişmelerinden kaynaklanan hızlı değişimdir.

Ders kitabımızın dikkate değer konularından biri de Osmanlı Devleti’dir. Ders kitabında Osmanlı Devleti’nin önemli ticaret yollarını ele geçirmesiyle

buralarda Osmanlı etkisinin oluşmaya başladığı ve Osmanlı etkisinin özellikle kültürel açıdan etkili olduğunun anlatıldığını görüyoruz. Günümüzde Amerika Birleşik Devletleri'nin toplumlar üzerinde yaptığı etki (bu dönemde iletişim araçları daha çok ağırlıkta ve etkilidir) geçmişte belli bir dönem Osmanlı tarafından yapılmıştır.

Ayrıca Osmanlının İstanbul'u alması ve bunun sonucunda Reform ve Rönesans'a yaptığı dolaylı katkı küresel yapının oluşmasındaki Osmanlı etkisini bize gösterir. Osmanlı'da farklı dinlerdeki insanların hoşgörü ile bir arada yaşadığı ve Osmanlının "hoşgörünün vatanı" ilan edilmesinin geçmiş dönemde küresel yapının Osmanlı'dan nasıl etkilendiğini ve toplumların birbirinden kopuk yaşayamayacağını ifade etmesi açısından önemlidir. Ders kitabımız "Etkiledik Etkilendik Ama Nasıl" başlığıyla yaşamımızdaki başka kültürlerin etkisine ve bizim başka kültürlerle yaptığımız etkiyi konu edinmiştir. Burada Osmanlının müzik, tekstil ve yaşam tarzı ile Avrupa'ya yaptığı etki de anlatılmıştır. Aslında Haçlı Seferleri'nde anlatılan konu bu konunun da içeriğini tamamlamaktadır.

Ders kitabının "Türk Tarihine Yolculuk" ünitesinde Avrupa'nın 15. ve 16. Yüzyıldan itibaren sanat, edebiyat ve bilimsel alanda yaptığı sıçrama sonucu artık Osmanlı'dan etkilenen değil Osmanlı'yı etkileyen bir döneme girdiği anlatılmıştır. Bunun başlangıç noktasının da Haçlı Seferleri, Coğrafi Keşifler, Reform ve Rönesans olduğu daha önce öğrencilere anlatılmış idi. Günümüze kadar devam eden bu sürecin başlangıcının nasıl olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Dünya tarihi açısından bakacak olursak bunların küreselleşmeye yaptığı katkı irdelenmelidir ve bu katkıların bütün toplumların yerelleşmesinin üzerinde küresel bir dünya kültürüne gidişinin resmini ortaya koymaktadır.

Ders kitabımızın "Ekonomi ve Sosyal Hayat" ünitesinde "Devletler Nasıl Gelişir" başlığıyla ticaretin devletler ve dolayısıyla toplumları nasıl etkilediği anlatılmıştır. Baharat Yolu ve İpek Yolu'nun toplumlar arasında yaptığı etkileşim anlatılmıştır. Geçmişteki küreselleşme olgusuna en önemli etkiyi İpek ve Baharat Yolu'nun sağladığı anlatılmıştır. İlk çağdan günümüze uygarlıkların en önemli etkinliklerinin ticaret olduğu anlatılmıştır. Coğrafi Keşiflerin Avrupalılar için yararlı ve karlı olduğu ancak doğudaki ülkeleri olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. Gelişen ülkelerin bulunduğu ticaret yollarının yer değiştirmesi bu ülkelere olumsuz yansımış

ve bu ülkelerdeki uygarlıkları etkilemiştir. Bu, gelişmiş batı ve sömürülen doğunun ortaya çıkmasının en önemli faktörüdür.

“Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde “Kol Gücünden Makine Gücüne” başlığıyla anlatılan Sanayi İnkılâbı'nın Avrupa ülkelerini derinden etkilediği anlatılmıştır. Sanayi inkılâbının sivil toplum kuruluşlarından, ekonomik yaşam değişikliklerine ve sosyolojik değişimlerden kentsel sürece kadar küreselleşmeye yaptığı etki anlatılmıştır ve Sanayi İnkılâbı zaman çizelgesi verilmiştir. Sanayinin günümüzde de gelişimini devam ettirdiği ve özellikle elektronik sistemler ile enerji üretim alanındaki gelişimin daha fazla olduğu anlatılmıştır. Bu otomasyon ve elektronik sistemler ile enerji üretim imkânları teknolojilerin gelişmesini sağlamakla küresel yapının günümüz anlayışında varlığını sürdürmesini sağlamıştır.

Sanayi Devrimi makineleşmeyi getirdi. 18. yüzyılda başlayıp 19. yüzyılın ortalarına kadar süren bu endüstrileşme sürecine “demir ve kömürün” asıl enerji kaynağı ve hammaddeyi oluşturduğu “makineleşme çağı” denilebilir. Temel ve ayırıcı özelliği makine kullanımının yaygınlaşması sonucu büyük fabrikaların ortaya çıkmasıdır. Böylece, Avrupa'da temelde tarım işçilerinin toplumundan, fabrikalarda eşya üreten nüfusa doğru düzenli bir değişim olmuştur. Bu dönemde İngiltere'nin sahip olduğu zengin kömür yatakları bu devletin öteki devletler üzerinde ekonomik üstünlük sağlamasına yol açmıştır. Endüstri devriminin ilk aşamasında buhar, kömür ve demirin birleşimi önemli siyasal, ekonomik ve toplumsal sonuçlarıyla birlikte kendini göstermiştir. Sanayi toplumunun oluşmasının önemli etkenlerinden biridir.

“Zaman İçinde Bilim” ünitesinde buluşların serüveni anlatılmıştır. Zaman içinde kurulan uygarlıklar özellikle de Mezopotamya, Mısır, Çin ve Hindistan'ın olduğu bölgelerde günümüze ulaşan küresel sürecin ilk temellerinin atıldığı öğrenciye anlatılmak istenmiştir. Bunlar “yazı, takvim, tekerlek ve para” olarak kitapta işlenmiştir.

Yazının bulunuşu, kayıtların tutulmasını sağlayarak maddi kaynaklar üzerindeki denetimin artışı ve büyük ölçekli düzenlemelerin gelişimini olanaklı kılmıştır. Dahası yazı, insanların geçmiş, bugün ve gelecek arasındaki ilişkileri algılayışını değiştirmiştir. Tekerlek bütün çağların en önemli mekanik icadıdır. Hatta makinelerin çoğunda (saat, yel değirmeni, buhar makineleri) ve özellikle de

günümüz küresel çağın otomobillerinde tekerlek ve tekerlek ilkesine dayalı dişli çarklar kullanılmıştır. Bu konu küresel yaşama etki eden en önemli etken olarak karşımıza çıkmıştır. Çünkü zamanda ve mekânda yakınlık sağlamıştır. Takvimin Mısır'da bulunuşu coğrafi ve astronomi ilmini geliştirirken, yazının Sümerler tarafından icadı örf ve anelerin zamanla kaybolmasını engelleyen veya zamanla yok olan toplumların silinmesini engellemiştir.

Paranın Lidyalılar tarafından bulunması ile zamanla oluşan ticari yapı bugünün muazzam küresel dünyasına ulaşmanın ilk basamaklarını oluşturmuştur. Para ilk zamanlarda evrenseldi zamanla ulusal bir özellik kazanmıştır. Günümüzde ulusal özellik önemini de yitirmeye başlamıştır. Bunun yerini küreselleşen para almaya başlamıştır. Bunları örnekleyecek olursak Dolar'ın ve Euro'nun paranın yeniden küreselleşmeye başlamasının en önemli kanıtıdır. İlk zamanlarda para bütün toplumlarda altın ve ona değer eşyalardı. Lidyalılar parayı bulduktan sonra yerleşen bu materyal zamanımızda özellikle Dolar ve Euro ile küreselleşmiştir.

“Buluşların Serüveni” konusuyla ilk çağ uygarlıklarını ve bunların bilimsel ve teknolojik çalışmalarının günümüze değin gelişen serüveni anlatılmıştır. Barutun ilk defa Çin'de üretilmesi konusuyla günümüz savaş teknolojisinin temeline gidilmiştir. Aslında bu serüven (barut) birçok tarihsel olayın bağlayıcısıdır. Tarihe damga vuran bu icadın, feodalitenin yıkılıp krallıkların kurulmasını bunun da Coğrafi Keşifler sonucu Reform ve Rönesans'a yaptığı etki ve bu sürecin sonunda toplumlar üzerinde büyük değişimler oluşturduğu anlatılmıştır. Bunun günümüz siyasal, sosyal ve ekonomik yapılanmasına yaptığı katkıya da vurgu yapılmıştır. İlk defa Çinliler tarafından 12. yüzyılda kullanılan barut ilerleyen dönemlerde bütün Asya'da ve en sonunda da Avrupa'da yayılmıştır. Bu teknolojik gelişmenin dünyanın siyasi, sosyal ve ekonomik yapısına yaptığı katkı küreselleşen dünya olgusunun oluşması sürecine verilen önemli örneklerden bir tanesidir.

Barutun küreselleşmeye katkısını daha detaylandırarak olursak Çin'de bulunan barut Türkler vasıtasıyla Müslüman Araplara geçmiştir. Haçlı Seferleri sırasında Avrupalılar Müslümanlardan barut yapmayı öğrendiler. Top tüfek gibi ateşli silahlar yapılmıştır. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul surlarını yıkan toplar yaptırması Avrupa krallarının işine yaramıştır. Krallar büyük toplar sayesinde söz geçiremedikleri derebeylerin şatolarını yıkmış, böylece krallar siyasi güçlerini

arttırmışlardır. Avrupa'nın siyasi ve sosyal yapısında önemli değişimlere yol açmıştır. Ateşli silahlarda kullanılan barutun yol yapımında ve maden çıkarılmasında da kullanılması kapitalizme olan katkısını da gösterir ki bu buluşun insanlara çok yönlü katkı yaptığını söyleyebiliriz. Öğrencinin bu konu hakkında bilgilenmesi çağ kavramı açısından önemlidir. Barut, çağ açıp kapanmasına dolaylı katkısı olan önemli bir etkidir.

“Zaman İçinde Bilim” ünitesinde “Söz Uçar Yazı Kalır” başlığıyla yazının gelişim sürecine değinilmiştir. İnsanın iz bırakma tutkusunun günümüzden yirmi bin yıl önce mağara duvarlarına çizilen hayvan resimleriyle başladığı ve bu iz bırakma düşüncesinin günümüz küresel yazı formatının ortaya çıkmasına vesile olduğu anlatılarak öğrencide farkındalık oluşturulmak istenmiştir. Bilim insanının bilgisayarda on parmak yazı yazıp bilgisayarın belleğinde sakladığını biliyoruz. Yazının amacı değişmemiş olabilir ama yazı yazmak için kullanılan araçlar günümüzde değişmiştir. Bu bir süreç işidir. Bir toplumda ortaya çıkan ve genele ulaşan, toplumları derinden sarsan bunun akabinde tarihi çağlara ayıran gelişmelerden bilgilenmemize olanak sağlayan, tarihin oluşması ve bilginin aktarılmasındaki en önemli etken olan yazının küreselleşmeye yaptığı katkının önemi vurgulanmıştır. Sosyal Bilgiler ders kitabı, küreselleşmenin başlangıcını ve de en önemli kırılma noktasını yazının icadı ve ticaret olarak ele almıştır.

“Zaman İçinde Bilim” ünitesinde “Bilimin Mirası” başlığıyla, bilimin gelişimi ve toplumlardan birbirlerine miras kalan bilimin süreci aktarılmaya çalışılmıştır. İlk çağ uygarlıklarının oluşması buna İslam medeniyetinin özellikle Suriye ve Mısır eksenli fetihleriyle bu ilk çağ medeniyetini alıp bu medeniyete yaptığı katkı ve burada oluşan medeniyetin Haçlı Seferleri'yle Avrupa'ya akabinde günümüz küresel anlayışının doğuşuna sebep olan Reform ve Rönesans hareketlerine giden süreç anlatılmıştır. Bu anlatılan konular günümüz küresel anlayışının tarihsel serüvenini anlamak açısından önemlidir. İlginç bir örnek vermek gerekirse Biruni'den bahsedilmiştir. Biruni'nin, 973 yılında doğumunun 1000. yıl dönümü nedeni ile UNICEF tarafından bütün dünyada anlatıldığı ve farklı ülkelerde adına pul bastırılmasından bahsedilmiştir. Burada günümüz uygarlığına katkıda bulunan önemli kişilerin yani bilim insanlarının evrensele yaptığı katkı nedeni ile birçok ülke tarafından sahiplenilmesi çok önemlidir.

Öğrencilere dünya kültürüne katkı yapan insanlar hakkında bilgi verilerek küresel dünyanın oluşumuna katkı yapan kişilerin öğrenciler tarafından bilinmesi sağlanmak istenmiştir. Küreselleşmenin gelişimine katkıda bulunan insanların birçok insan ve toplum tarafından hatırlanmasının temel sebebi değişim ve gelişime yaptığı pozitif katkının önemidir. Değişim ve gelişim yerel kültürün dışına çıkmayan devletleri ve toplumları yok etmiştir. Küreselleşmeye doğru gelişim kaçınılmazdır, vurgu bu yönde yapılmıştır. Küresel çağda bunun daha kaçınılmaz bir olgu olduğunu görmekteyiz.

“Zaman İçinde Bilim” ünitesinde Rönesans ve Reform hareketleri de anlatılmıştır. Rönesans döneminin gelişimini hızlandıran güç tüccarlardır. Bunlar en kârlı ticaretin hangi alanda olduğunu araştırdılar ve bu yoldan sağladıkları zenginlikleri sanat ve endüstri yeniliklerine yatırdılar. Rönesans; Floransa, Venedik, İngiltere, Portekiz, Hollanda gibi küçük kent devletlerinde ya da metropollerde doğmuştur.

11. yüzyılın sonundan itibaren başlayan Haçlı Seferleri sırasında Avrupalılar Müslüman ülkelerdeki parlak medeniyetle ilk defa karşı karşıya gelmiştir. Daha sonra bu medeniyet Endülüs Emevileri vasıtasıyla Avrupa'ya geçmiştir. İslâm âlimlerinin fen sahasında verdiği eserler Avrupa dillerine çevrilmiş ve okutulmuştur. Böylece batıda, ilmi sahada ilerleme ve teknik gelişmelerin temeli atılmıştır.

Avrupa'da sanat ve bilimin geliştirilmesi için girişilen ve daha sonra Rönesans adı verilen asıl hareket ise 1453'te İstanbul'un fethinden sonra ilk defa ciddi bir şekilde İtalya'da ortaya çıktı. Rönesans'ın bilim insanına yaptığı katkı, fikir ve düşünce özgürlüğü olarak öğrencilere anlatılmıştır. Bu döneme katkısı olan insanlardan bahsedilmiştir. Reform konusunda da kilise egemenliğinin yıkılarak bilimin önünün açılmasının önemi vurgulanmıştır. Reform'un 15. ve 17. yüzyıl boyunca tüm Avrupa'yı etkileyen Katolik kilisesine karşı yapılmış dinsel bir hareket olduğu aktarılmıştır. Katolik kilisesinin aşırı zenginleşmesi ve yozlaşması, siyasetle ve dünyasal etkinliklerle daha fazla ilgilenmeye başlaması birçok din adamının tepkisini çekmiş ve Reform hareketlerine yol açmıştır.

Reform hareketleri önce Almanya'da sonrasında ise Fransa, İngiltere ve Kuzey Avrupa ülkelerinde de etkili olmuştur. Bu reform hareketi Hıristiyanlığın büyük üç mezhebenden Protestanlığın doğmasına neden olmuştur.

Özellikle Martin Luther'in bu döneme yaptığı katkı anlatılmıştır. Başarılı Reform hareketi ilk defa Almanya'da Martin Luther ile başlamıştır. Bunun nedeni de Almanya'nın birleşmesinden önce birçok bağımsız devletin olmasından dolayı özgür bir ortamın bulunmasıdır. Bunun aslında Hıristiyan batının dönüşümünün bir miladı olduğu belirtilmiştir. Bilimsel gelişmenin Hıristiyanlığı etkileyerek yeni bir anlayışın ortaya çıktığının önemle üzerinde durulmuştur. Reform, yeni bir bakış açısının oluşmasına ve günümüz siyasi, felsefi ve sosyolojik söyleminin ortaya çıkmasına neden olan temel kırılma noktalarından biridir.

Diğer tarafta Galileo örneği verilerek Galileo'nun Keplere yazdığı mektup anlatılmıştır. Galileo'nun Keplere yazdığı mektupta bilim insanlarının çalışmalarını yaparken çeşitli sıkıntılarla karşılaştığı anlatılarak geçmiş dönemde taassup anlayışının bilime yaptığı baskı öğrencilere anlatılmak istenmiştir. İşte burada Reformla başlayan sürecin kilisenin baskısını ortadan kaldırması bu tarz örneklerle desteklenerek aktarılmıştır.

Rönesans ve Reform hareketlerinin Avrupa'nın değer yargılarını değiştirmesi eğitim ve öğretimin kiliseden alınarak laik bir eğitim sisteminin kurulmasına neden olduğu anlatılmıştır. Bunun bilimde ilerlemeyi ortaya çıkardığı bilim ve teknikteki ilerlemenin endüstri devrimini ortaya çıkardığı vurgulanmıştır. El tezgâhlarının yerini fabrikaya bıraktığı, üretilen malların iç pazarda doyum noktasına ulaştığında da ülkelerin dış pazarlara açılmasına neden olduğu ve bunların hepsinin sonucunda sömürgecilik hareketlerinin ortaya çıkışının ön koşulunu oluşturduğu anlatılarak bir yerde olan bir olayın bütün dünyaya sirayet edebileceği yine tarihsel süzgeç içerisinde öğrenciye aktarılmak istenmiştir.

Sömürgeciliğin İngiltere eksenli olarak başladığı ve bunu diğer Avrupa devletlerinin takip ettiği bunun da günümüz kültür yapısının ortaya çıkmasına ve günümüze kadar devam eden siyasi sorunların varlığının başlangıç noktası olduğuna değinilmiştir. Bu siyasi sorunlara bugünün kendine özgü sorunlarının da olduğu eklenmelidir.

Bu dönemin akabinde Batı değerlerinin ekonomik ve askeri üstünlük için bütün dünyaya ihraç edilmesi Batı'daki sorunlarında yayılmasına neden oldu. Bireysel mutluluğun bozulması küresel mutluluğun bozulmasına, küresel mutluluğun bozulması da kavgaların artmasına ve kültürlerin çatışmasına neden olmaktadır. Küreselleşmenin ve yenedünya düzeninin geleceği hakkında bilgi edinmek için toplumsal hastalıklar hakkında bilgi sahibi olmalıyız. İntiharın artması, yeni din arayışları, yıkıcı tarikatların ve satanizmin hızla yayılması, psikolojik savaş mağdurlarının durumu, şiddetin sistemli şekilde kullanımı ayrı ayrı ele alınmalı ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bu konulardan bahsedilerek öğrenci bilgilendirilmelidir (Tarhan, 2007: 91).

“Ülkelerarası Köprüler” ünitesinde “çevre kirliliği” konusuna değinilmiştir. Daha geniş eksenli bakılan bu konuya değinecek olursak çevre kirliliği konusunda siyasi partiler, sivil toplum örgütleri, medyanın ve bireylerin rolü ile bu konuda medyaya yansıyan haberler konu edilerek anlatılmıştır.

Yeni yeni gündeme gelen bu konunun küreselleşmeyi nasıl etkileyeceği hala tartışılan bir konudur. İnsanları derinden etkileyen olayların çağ değişimine neden olduğunu biliyoruz. Küresel ısınmanın da böyle bir sonuç doğuracağı bilim insanları tarafından dile getirilmektedir. Öğrencinin bu konuda bilgilendirilmesi bütün insanlığı ilgilendiren bir durum olması ve küreselleşmenin etkisinin anlatılması açısından önemli bir örnektir.

Bu konuya özellikle su ihtiyacı açısından değinilmesi gerekirdi. Suyun önemi canlı yaşamının varlığıyla eşdeğerdir. Burada Maslow'un düşüncesi karşımıza çıkıyor. “Temel gereksinimlerimizi karşılayamadıktan sonra para neye yarar”. Ayrıca su sorunun ilerleyen dönemlerde büyük savaflara neden olabileceği söyleniyor. Bunlar Nil nehri için Mısır, Sudan ve Etiyopya; Mekong Nehri için Çin, Kamboçya, Laos ve Vietnam; Amu Derya için Türkmenistan, Özbekistan ve Afganistan; Fırat ve Dicle nehirleri Türkiye Suriye ve Irak arasında doğabilecek su savafları yerleridir. Kitapta bu önemli konuya değinilmemiştir. Bu konudan bahsedilirken harita kullanımı da yapılarak materyal kullanımına katkıda bulunulabilirdi.

Dünyanın birçok yerinde küresel ısınma sonucu birçok canlı türünün yok olacağı düşünülüyor. Ülkelerarası iklim değişim uzman gurubu kurulduğu

anlatılmıştır. Amerikan, İngiliz ve Avustralyalı bilim insanlarının ortak bir raporla dünyanın 20 yıl sonra çevre felaketleri açısından geri dönülmez bir noktaya geleceği anlatılmıştır. 300 bilim insanının yürüttüğü araştırma sonucuna göre Kuzey Kutbu'ndaki ısınma Dünyanın geri kalanından iki kat daha fazlaymış. Bu ısınmanın 2070'te Dünyayı buzulsuz bırakacağı, küresel çölleşmenin olacağı ve denizlerin yükseleceği anlatılmıştır. Bu felaket senaryoları küresel toplum için korkutucu fakat gerçek olduğu öğrencilere anlatılmıştır.

Ulusal ve uluslararası alanda birçok sivil toplum örgütünün bu konuda çalışmalar yaptığı anlatılmıştır. Küresel ısınmanın boyutlarının kamuoyuna duyurulmasına katkıda bulunmaya çalışan bu örgütlerin sağladığı faydalar anlatılarak sivil toplum kuruluşlarının bu konudaki önemine değinilmiş, öğrencilerin dünya sorunları ile ilgili uluslararası sivil toplum kuruluşları hakkında bilgi sahibi olması sağlanmıştır (Özyurt, 2009: 152).

Artık küresel sorunların küresel ölçekli yapılanmalarla kontrol edilmeye çalışıldığı anlatılmıştır. Küresel ısınmanın ekolojik sonuçları insanlar için çok büyük sorunlar oluşturmaktadır. Bunların kuraklık, kasırgalar, seller, aşırı sıcaklar, ekolojik sistem değişimi, biyolojik sistemin yok oluşu, daha fazla yoksulluk, deniz seviyesinde yükselme gibi olumsuz sonuçlar doğuracağı artık bilinen bir gerçektir. Tarım, gıda, su, temizlik, enerji, ulaşım, sağlık, kozmetik ve zehirli kimyasallar gibi küresel toplumun temel kelimelerini sorgulamaya çalışarak öğrencide farkındalık oluşturulmak istenmiştir.

Küresel toplumun olumlu yanlarının yanında olumsuz yanlarının olmasına dikkat etmek gerekir. Bu dünyanın yok olması demek kadar önemlidir. Çevre kirliliğinin bu derslerde daha detaylı anlatılması gerektirdiğini düşünmekteyim. Çünkü çevre kirliliğinin yeni bir çağa geçmenin nedeni olabileceği bilim insanları tarafından dile getirilmeye başlanmıştır. Toplumları derinden etkileyen olayların çağ kavramını oluşturduğu düşünülürse çevremizde oluşmaya başlayan küresel ısınma bu konuda bir numaralı adaydır. Bunun olmaması için "Neden Yaşamalıyız" başlığıyla geçmişten alınan mirasın geleceğe aktarılması gerektiği anlatılmıştır.

"İnsanlığın sanat mirası, İnsanlığın düşünce mirası, insanlığın edebiyat mirası, insanlığın bilim mirası" başlığıyla verilen bu dört ana unsur geçmişten

bugüne dünyanın bütün devlet ve toplumlarının yaptığı katkı ile gerçekleştiği anlatılmıştır. Uygarlığın oluşmasında önemli paya sahip olan ortak miras ürünleri sorumluluklarını yerine getiren insanlar tarafından yaşatılmaktadır denilerek öğrencilerin bu konuda duyarlı olması istenmiştir.

Ders kitabımızda I. Dünya Savaşı da anlatılmıştır. Bu savaş Rönesans ve Reform hareketleri ile başlayan küreselleşme sürecinin son noktası olmuştur. Sömürgeyle başlayan süreç dünyanın tamamına etki etmiş ve birçok insanın yok olması anlatılmıştır. Siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel yapıda büyük değişimlere neden olduğuna dair önemle vurgu yapılmıştır (Özyurt, 2009: 152).

6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında küreselleşme olgusu bütün öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilerek anlatılmıştır. Küresel bağlantılar öğrenme alanının bulunduğu 6. sınıf “Ülkemiz ve Dünya” ünitesi, 7. sınıf “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde, küreselleşme olgusuna doğrudan vurgu yapılmış ancak diğer ünitelerde dolaylı yollardan küreselleşmeye değinilmiştir. Yeterli aktarımın kısıtlı olmasıyla beraber önemli farkındalık sağlayacak bilgiler de verilmiştir.

Tablo 10. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Küresel, Evrensel ve Global Kelimelerinin Dağılımı

Ders Kitabı	Küresel	Evrensel	Global
6. Sınıf	7	12	1
7. Sınıf	34	2	1

Yapılan tarama sonucunda 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarımızda “küresel” kelimesinin yanında eş anlamlısı olan “evrensel” ve “global” kelimesinin de kullanıldığı görülmüştür.

6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında 7 defa “küresel”, 12 defa “evrensel” ve 1 defa da “global” kelimesi kullanılırken, 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında ise 34 defa “küresel”, 2 defa “evrensel” ve 1 defa da “global” kelimesi tekrarlanmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programına kıyasla bakıldığında 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında küreselleşme olgusuna daha fazla vurgu yapıldığı görülmektedir.

5. BÖLÜM: SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR

Küreselleşme, okul kültürüne makro bir bakış açısı getirmiştir. Okul, küreselleşen dünyanın evrensel değerlerini, evrensel değerlerle çelişmeyecek ve milli kimliği koruyacak değerleri bireylere aktarabilecek bir örgütsel kültür oluşturmak zorunluluğu vardır (Çelik, 1996: 31). Eğitim programlarının kültürde, teknolojiye, siyasette ve dış dünya ile olan ilişkilerinde yaşanan değişim için olan tutum, değer ve bilgileri kazandırmak biçiminde yapılanması, küreselleşmenin eğitim boyutu açısından bir zorunluluk ifade eder. Bu yoldan ders kitapları ve içerikleri yeniden gözden geçirilerek, uluslararası düzeyde ilişkilerin kavranması kolaylaştırılmaya çalışılmıştır (Tezcan, 2002: 55).

6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında küreselleşme olgusu bütün öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilerek aktarılmış ve öğrenci açısından yeterli aktarımın kısıtlı olmasıyla beraber önemli farkındalık sağlayacak bilgiler verilmiştir.

Sosyal Bilgiler ders kitapları ve burada anlatılan küreselleşme olgusu, günümüzü anlayabilen ve geleceğe yön verebilen insanların yetişmesini sağlayacaktır. Küresel yapının varlığı ile küresel değerlere ilişkin önemli bilgilerin Sosyal Bilgiler ders kitapları ile aktarılması amaçlanmıştır. Ülkemizde büyük yatırımlar ve umutlarla her geçen gün güçlü kılınmaya çalışılan eğitim sisteminin en önemli yapı taşı Sosyal Bilgiler ders kitaplarının olacağı belirtilmiştir.

Sosyal Bilgiler ders kitapları ile günümüzün en önemli anlayışlarından biri olan küreselleşme olgusu bireye aktarılarak, ülkemizin gelişimine katkıda

bulunabilen bireyler yetiştirmenin yanında dünyaya ayak uydurabilen ve dünya ile bütünleşmiş yerel ve küresel kavramları bilebilen bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır.

Öğrencilerin, insan faaliyetleri ile doğal dengedeki bozulma arasında ilişki kurmaları, küresel sorunların çözümü ile ilgili önemli kuruluşları tanımaları vurgulanmıştır.

Dünyada meydana gelen ve temelinde insan faaliyetleri olan bazı küresel sorunların çözümünde bireysel sorumluluklarını fark etmeleri amaçlanmış, dünyada barışı ve yaşamı tehdit eden unsurlar hakkında farkındalık ve sorunların çözümüne yönelik bir bilinç kazandırılması hedeflenmiştir.

Küresel sorunlarla ilgili sivil toplum kuruluşlarını tanımaları ve sorunların çözümünde aktif olarak yer almaları, küresel sorunlar üzerine düşünmeyi öğrenmeleri, insanlığın ortak değeri olan tarihi eserleri, sanat eserlerini ve doğal varlıkların niçin korunması gerektiğini bilmeleri, ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini, uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirebileceği tespit edilmiştir.

7. sınıf ders kitabımızdaki verilen örneklerin, “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinin son ünite olmasından dolayı yılsonunda konuların yetiştirilememesi gibi bazı sıkıntılara neden olabileceği düşünülmektedir. 6. sınıf ders kitabımızda ise böyle bir durum söz konusu değildir.

Yine ders kitabımızda küresel bağlantıların çok iyi vurgulanmadığı ve yetersiz kaldığı ortaya çıkmıştır. Karşımıza çıkan bazı eksiklik ve hataların çok önemli bir kısmının küresel değerler eğitiminin (Sosyal Bilgiler Programı’ndaki ifadesi ile “küresel bağlantılar eğitimi”nin) yeni bir eğitim alanı olmasından kaynaklandığını ve ders kitaplarının gözden geçirilmesi ve yeniden yazımı aşamalarında ortadan kalkacağı beklenmektedir.

5.2. ÖNERİLER

Öğrencilerin çoğulcu ve uluslararası bağımlı dünyada etkili vatandaşlar haline gelebilmeleri için küresel dünyanın karmaşıklığını anlamaları ve kültürlerarası etkileşim için yetenekler geliştirmeleri gerektiğinin farkına varmaları sağlanmalıdır. Bunun için de küreselleşme olgusunun sıklıkla öğretim programlarda ve ders kitaplarında yer alması gerekmektedir.

1. Küreselleşmeyi kavram olarak irdeleyecek, literatür tarama modelinde araştırmalar arttırılabilir.

2. Ders kitaplarının küresel eğitime dönük ihtiyacının belirlenebilmesi için araştırmalar yapılması sağlanabilir.

3. Küresel eğitime diğer Dünya ülkelerinin bakış açılarını saptamaya dönük kullandıkları ders kitapları incelenebilir.

4. Öğrencilerin “küreselleşmeye ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi” için nitel araştırmalar yapılabilir.

5. Öncelikle küreselleşme ile ilgili konulara Sosyal Bilgiler dersi içerisinde ve öğretim programında daha çok yer verilmelidir.

6. Öğretmen yetiştiren lisans programlarında küreselleşme olgusuna daha çok vurgu yapılmalıdır.

7. Ders kitapları Dünyadaki yaşanan gelişmeleri yakından takip etmeli ve kendini güncellemelidir.

EKLER

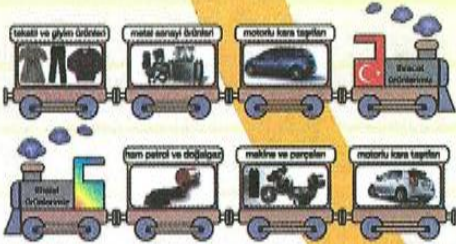
EK-1 6. SINIF ÜLKEMİZ VE DÜNYA ÜNİTESİNE AİT EKLER

5. ÜNİTE

ÜLKEMİZ VE DÜNYA

DÜNYA'DA NÜFUS VE EKONOMİK FAALİYETLER

KAYNAKLAR VE İHTİYAÇLAR

ULUSLARARASI İLİŞKİLERİMİZ

128

YARDIMLAŞMA VE İŞ BİRLİĞİ

Aşağıda yer alan şarkı sözlerini okuyarak görseli inceleyiniz ve soruyu cevaplayınız.

Hayat Bayram Olsa

Şu dünyadaki en mutlu kişi mutluluk verendir,
 Şu dünyadaki sevilen kişi sevmeyi bilendir,
 Şu dünyadaki en bilge kişi kendini bilendir,
 Şu dünyadaki en güçlü kişi güçlükten gelendir,
 Şu dünyadaki en zengin kişi gönül fethedendir.
 Bütün dünya buna bir inansa, bir inansa,
 Hayat bayram olsa.
 İnsanlar el ele tutuşsa,
 Birlik olsa, uzansak sonsuza.

Şenay Yüzbaşıoğlu
www.trt.net.tr

Bütün dünyada hayatın bayram olması için insanlara ve ülkelere düşen görevler nelerdir?

"Birlikten kuvet doğar." atasözünü işitmişsinizdir. Bu atasözünde olduğu gibi insanlar birlik olursa, ihtiyaçları olduğunda birbirleriyle yardımlaşarlarsa, iş birliği yaparlarsa bütün zorlukları ortadan kaldıracakları sorunları çözebilirler. Ülkeler için de geçerli olan bu durumu, dünyada yaşanan doğal afetler, küresel sorunlar ve çevre kirliliğine çözüm bulmak için yapılan dayanışma ve iş birliğinde de görmek mümkündür. Ülkeler arasındaki dayanışma ve yardımlaşmaya örnek olabilecek aşağıda yer alan gazete haberlerini okuyarak internet sayfasını inceleyiniz.

Ban Ki- mun: Pakistan'a Yardım Küresel Dayanışma Sınavı

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Ban Ki-mun, New York'ta düzenlenen bakanlar düzeyindeki toplantıda Pakistan'daki sel felaketine, dünya çapında acil olarak yardım edilmesi gerektiğini söyledi. ABD Dışişleri Bakanı dâhil, 25 ülkenin bakanlarının katıldığı Pakistan'a yardım için düzenlenen uluslararası toplantının açılışında konuşan Ban, "Acil yanıt bekliyorum" ifadesini kullandı. Ban, Pakistan'da yaşananları küresel bir felaket, tehdit ve küresel bir dayanışma sınavı" olduğunu belirterek "Onlara yardım için birlikte çalışalım" diye konuştu. Toplantı, Pakistan'ın BM'den 2 milyar dolarlık rekor yardım talebinde bulunmasının ardından düzenlendi. ABD, Suudi Arabistan, İngiltere, Avrupa Komisyonu ve Türkiye'nin ülkeye yardımları sürüyor.

Gazete haberi, 21 Eylül 2010. (Düzenlenmiştir.)

Türkiye'den Peru ve Bulgaristan'a Yardım

Türkiye, deprem afeti yaşayan Peru ve sellerle boğuşan Bulgaristan'a 100'er bin dolar yardımda bulundu. Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada "Türkiye, tarihî ve kültürel mirası olan yardımlaşma ve dayanışma anlayışı içinde dünyanın neresinde olursa olsun afete maruz kalan ülkelere önümüzdeki dönemde de yardım ulaştırmaya devam edecektir." ifadeleri yer aldı.

Gazete haberi, 27 Ağustos 2007. (Düzenlenmiştir.)

Japonya'dan Türkiye'ye Uzanan Yardım Eli

Marmara Depremi afetzedeleri için Japon Hükümeti tarafından hibe edilen 500 adet prefabrike konut, 1999 yılı Ekim ayında Japonya'ya alt üç gemiyle Türkiye'ye getirilmiştir. Adapazarı ilinde bu konutların inşa edildiği köy, "Türk-Japon Köyü" olarak adlandırılmıştır.

www.tr.emb-japan.gov.jp

Ülkeler arasında doğal afetlerde dayanışma ve yardımlaşma neden önemlidir?

Ülkeler, doğal afetlerde olduğu gibi çevre kirliliğinin önlenmesinde de dayanışma içinde olmalıdırlar. Çevre kirliliği gibi bir küresel sorun ile mücadele bu ülkelerin iş birliği içinde hareket etmesini gerektirir. Örneğin, Karadeniz aşırı kirliliği ile artık alarm vermektedir. Karadeniz'deki canlıların nesli neredeyse tükenmek üzeredir. Araştırmalara göre Karadeniz, kendisine kıyısı olan altı ülke ve bu denize akan nehirlerin geçtiği on bir ülkenin neden olduğu kirliliğin tehdidi altındadır. Avrupa ülkelerinin neden olduğu kirliliğin üçte biri nehirler yoluyla Karadeniz'e ulaşmaktadır. Peki, ülkeler bu çevre kirliliği karşısında neler yapmaktadırlar? Bunu aşağıdaki haberden öğrenebiliriz.

Karadeniz'i Kurtarmak İçin

Uluslararası Karadeniz Etkinlik Günü, 31 Ekim ve 2 Kasım 2010 tarihlerinde Çevre ve Orman Bakanlığı ile Karadeniz'in Kirliliğine Karşı Korunması Komisyonu ortaklığında düzenlenen etkinliklerle Trabzon'da kutlandı.

Karadeniz'in karşı karşıya olduğu çevre kirliliği, bu kirlilikle mücadele için çeşitli alanlarda yapılan etkinlikler ve Karadeniz'in şu anki durumunun tartışıldığı üç gün süren bir panel düzenlendi.

Karadeniz'i çevreleyen Bulgaristan, Gürcistan, Romanya, Rusya Federasyonu, Türkiye ve Ukrayna, 21 Nisan 1992'de Karadeniz'in Kirliliğine Karşı Korunması (Bükreş) Sözleşmesi'ni ve 31 Ekim 1996'da Karadeniz Stratejik Eylem Planı'nı imzalayarak Karadeniz'in korunması için iş birliği ve ortak hareket etme kararı aldı. 1996'dan bu yana, 31 Ekim günü "Uluslararası Karadeniz Etkinlik Günü" olarak kutlanıyor. Bu etkinlik, Karadeniz'in korunması için bölgesel iş birliğinin gereğine kamuoyunun dikkatini çekmek için düzenlenen ve Karadeniz'e kıyısı olan altı ülkede eş zamanlı olarak kutlanan bölgesel bir etkinliktir.

Karadeniz'in Kirliliğine Karşı Korunması Komisyonu, deniz çevresinde kirliliğin azaltılması ve korumanın artırılması için gerekli bölgesel çalışmalar ve iş birliği için gereken yasal çerçeveyi sağlayan Karadeniz'in Kirliliğine Karşı Korunması Sözleşmesi'nin uygulanmasından sorumlu bir kuruluştur. Kuruluşun merkezi İstanbul'dadır.

İnternet haberi, 2 Kasım 2010. (Düzenlenmiştir.)

Sizce ülkemizin, diğer ülkelerle Karadeniz'i kurtarmak için, dayanışma ve iş birliği içinde çalışmalar yapması neden önemlidir?

TOPLUMLAR ARASI ETKİLEŞİM

Ülkemizde her yıl düzenlenen uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği'ne birçok ülkeden yüzlerce çocuk katılır. Farklı ülkelere gelen bu çocuklar farklı dilli konuşmalar da farklı kültüre sahip olsalar da öyle güzel dostluklar kurarlar ve kaynaşırlar ki şenlik bittiğinde herkes hüzünlenir. Dostlarından ayrılmak bütün çocuklara zor gelir.

? Sizce, bu şenlik toplumlar arası etkileşime hangi katkıları sağlayabilir? Açıklayınız.

Ülkemizde ve dünyanın birçok ülkesinde uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinlikleri yapılmaktadır. Bu etkinliklere, kültür farkı gözetilmeksizin birçok ülkeden insanlar katılmaktadır. Böylece hem insanlar hem ülkeler birbirlerini daha iyi tanımakta ve kaynaşmaktadır. İnsanlar ve ülkeler arasındaki dostluklar gelişmekte, hoşgörü artmaktadır. Örneğin, uzun yıllar ilişkileri iyi olmayan Güney Kore ile Kuzey Kore dünya olimpiyatlarına tek takım olarak girme kararı almış ve bütün dünyaya barışın gücünü göstermişlerdir. Bu örnekte olduğu gibi spor ve benzeri etkinlikler ülkelerin birbirlerine yaklaşmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Aynı zamanda olimpiyat oyunları gibi geniş katılımlı etkinliklerin ülkelerin tanıtımında önemli rolü vardır. Aşağıda yer alan haberi okuyarak spor organizasyonlarının ülkeler arası ilişkilere katkılarının neler olduğunu belirtiniz.

Spor Organizasyonları Ekonomilere Can Veriyor

Formula 1, Kış olimpiyatları, Dünya Futbol Şampiyonası gibi organizasyonların şehir ve ülke ekonomilerine sağladığı katkı, ekonomik kriz döneminde ülkelere daha da cazip gelmeye başladı. Yapılan bir araştırmaya göre, bu organizasyonların şehir ve ülke tanıtımına sağladığı katkı ve sosyal gelişim kadar ekonomik etkileri de büyüktür. Örneğin, Kış Olimpiyatları'nın yapıldığı Kanada'nın Vancouver (Vankovir) şehrinde özellikle bu organizasyon öncesinde kongre merkezi, hızlı tren yolu ve otoban inşa edildiği belirtildi.

Kış olimpiyatlarının yüzlerce ülkede televizyonlarda canlı yayınlandığı dikkate alındığında olimpiyatların şehrin ve ülkenin tanıtımına olan katkısı da küçümsenemez...

Gazete haberi, 18 Şubat 2010. (Düzenlenmiştir.)

Uluslararası etkinlikler, toplumlar arası etkileşime ve iş birliğine de önemli katkılar sağlar. Konuyla ilgili aşağıdaki haberi okuyunuz.

78. İzmir Enternasyonal Fuarı Açıldı

Türkiye'nin ilk ve en büyük uluslararası genel ticaret fuarı olan İzmir Enternasyonal Fuarı (IEF), bu yıl "İletişim Teknolojileri ve Telekomünikasyon" temasıyla 78. kez kapılarını ziyaretçilerine açtı. 61 ülkeden 1003 firmanın katıldığı IEF'de Etiyopya, onur konuğu ülke; Çanakkale, onur konuğu kent olarak yer aldı...

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı, "Fuarların kent ekonomisine sağladığı katkı sürekli artıyor. Bu yıl IEF'nin teması kapsamında haberleşme, yönlendirme ve bilgilendirme teknolojileri sektörlerine, bireysel ve kitle iletişim araçlarının tanıtımına, sanayisine ve ticaretine katkı sağlamayı hedefledik. Bu yılki onur konuğu ülke olarak Etiyopya'nın seçilmesi, Türkiye'nin gelişen Afrika pazarıyla ilişkilerini güçlendirme çabası açısından stratejik bir tercihtir." diye konuştu...

Sanayi ve Ticaret Bakanı, "1923 yılında düzenlenen İzmir İktisat Kongresi ile temelleri atılan IEF, uluslararası düzeyde kabul gören bir etkinlik olması nedeniyle dünyanın önemli fuarları arasında yer alıyor. IEF, sadece ticari açıdan değil kültür, turizm ve uluslararası ilişkiler açısından da büyük önem taşıyor." dedi.

IEF kapsamında on gün devam edecek olan ticari, kültürel ve sosyal etkinliklere 1,5 milyon kişinin katılması bekleniyor.

Gazete haberi, 28 Ağustos 2009. (Düzenlenmiştir.)

IEF'de onur konuğu ülke ve kent belirlenmesinin amaçları neler olabilir?

Aşağıda yer alan uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinlikleri ile ilgili afişleri inceleyiniz.

Uluslararası etkinliklerin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü açıklayınız.

EK-2 7. SINIF ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER ÜNİTESİNE AİT EKLER

7. ÜNİTE

ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER

KONULAR

- İKİ KURŞUN VE MİLYONLARCA KAYIP
- DÜNYADA NELER OLUYOR?
- NEDEN YAŞATMALIYIZ?
- ÜNİTE DEĞERLENDİRMESİ

ÜNİTEYE HAZIRLIK

- 1. 1914 yılında başlayan savaşa, I. Dünya Savaşı denilmesinin sebebi ne olabilir?
- 2. Küresel sorunlarla ilgilenen sivil toplum örgütlerine örnekler veriniz.
- 3. Küresel sorun denilince aklınıza neler geliyor? Küresel barışa katkı sağlamaya teşvik eden bir slogan hazırlarsanız, bu ne olurdu?
- 4. Tarihi eserler, doğal varlıklar ile çeşitli sanatsal ürünler devlet tarafından koruma altına alınır. Bunun sebebi ne olabilir?

BELİRLİ GÜNLER VE HAFTALAR

- Vakıflar Haftası (Mayıs ayının 2. haftası)
- Engelliler Haftası (10-16 Mayıs)
- Müzeler Haftası (18-24 Mayıs)
- Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı (19 Mayıs)
- Etik Günü (25 Mayıs günü)
- Çevre Koruma Haftası (Haziran ayının 2. haftası)
- Mahalli Kurtuluş Günleri ve Atatürk Günleri ile Tarihi Günler (Gerçekleştiği tarihlerde)

ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER

I. Dünya Savaşı sonunda ayrıca Amerika Birleşik Devletleri başkanı Woodrow Wilson (Vudrov Vilsın)'un önerisi dikkate alınarak Paris Barış Konferansı'nın 25 Ocak 1919 tarihinde yapılan toplantısında, uluslararası barışı ve güveni sağlayacak ve devam ettirecek bir Milletler Cemiyeti kurulmasına karar verildi. 28 Nisan 1919 tarihinde ise Milletler Cemiyeti kuruldu.

20 yıl süreyle dünya milletlerine hizmet veren bu cemiyet, tüm çabalara rağmen İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasını engelleyemedi. Savaş sonrası 18 Nisan 1946 tarihinde Cenevre'de toplanan konferans, cemiyetin dağılmasına karar verdi.

Milletler Cemiyetinin genel amaçları ve üyelerinin sorumlulukları, Milletler Cemiyeti sözleşmesinin başlangıcında yer alır. Uluslararası barışı sağlamak için bilgi kutusunda yer alan maddelere siz neler eklersiniz?

Milletler Cemiyetinin amacı, uluslar arasında iş birliğini geliştirmek ve uluslararası barış ve güvenliği sağlamak için savaşa başvurmamak konusunda birtakım yükümlülükler kabul etmek; gizlilikten uzak, adaletli ve onurlu uluslararası ilişkiler sürdürmek; hükümetlerce, bundan böyle eylemsel davranış kuralı kabul edilen uluslararası hukuk kurallarına kesinlikle uymak; örgütlenmiş halkların karşılıklı ilişkilerinde adaleti korumak ve anlaşmalardan doğan bütün yükümlülükleri titizlikle saygı göstermektir.

Türkiye'nin Milletler Cemiyetine katılımını ve Mustafa Kemal Atatürk'ün konuyla ilgili tutumunu aşağıdaki yazıdan takip edelim.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, Milletler Cemiyetine katılmak için tek koşul getirdi:

“Davet etsinler, katılalım!...”

Milletler Cemiyeti Birinci Dünya Savaşı'nın ardından kurulmuş en büyük uluslararası kurumdur. Bugünkü Birleşmiş Milletlerin “babası”dır.

1932 yılı başında Mustafa Kemal Türkiye'si, zamanın bu en büyük uluslararası örgütüne katılmak istiyor. Fakat Mustafa Kemal, bu katılımın Türkiye'nin başvurusuyla değil, Milletler Cemiyetinin çağrısıyla gerçekleşmesini istiyordu.

Atatürk, bu hedefe ulaşmak için, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüstü Aras'a talimat verdi.

Aras, 12 Nisan 1932'de Cenevre'de toplanan Silahsızlanma Konferansı'nda yaptığı bir konuşmada, Mustafa Kemal Türkiye'si'nin izlediği barışçı dış

politikayı anlattı ve “Türkiye'nin Milletler Cemiyetine katılmaktan onur duyacağı” mesajını verdi.

Dışişleri Bakanı Aras, ertesi gün, İsviçre'nin yüksek tirajlı gazetesi “Journal de Geneve”(Jurnal dö Cenev) e verdiği demeçte, “Eğer Milletler Cemiyeti Türkiye'yi davet ederse, Türk hükümeti bunu kıvançla kabul edecektir.” dedi.

Milletler Cemiyeti'nde 6 Temmuz 1932'de yapılan görüşmede söz alan 16 devletin temsilcilerinin tümü, Mustafa Kemal Türkiye'si'nin Milletler Cemiyetine katılımını destekledi. Atatürk'ü, onun barışçı politikasını, devrimlerini ve eserlerini övdü. Görüşmelerden sonra, Türkiye'ye, Milletler Meclisine katılımı için davet

yapılması kararlaştırıldı ve Genel Sekreterlik, bu daveti Ankara'ya iletmek üzere görevlendirildi. Resmî davet, 18 Temmuz 1932'de Türkiye'ye iletildi. Ankara, ertesi gün “daveti kabul ettiği” yanıtını verdi.

Milletler Cemiyeti, II. Dünya Savaşı öncesinde yerini, 1945'te, bugün 191 üyesi bulunan Birleşmiş Milletlere bıraktı.

Türkiye, Birleşmiş Milletlerin kurucusu olan 51 ülkeden biridir.

Bir dergi, Aralık 2003, s.31

Atatürk'ün dış politikada izlediği yol ile ilgili neler söyleyebilirsiniz? Bugün ülkemizin küresel sorunların çözümüne ilişkin çalışmalarına neler örnek verilebilir?

Birleşmiş Milletler fikri, ilk olarak II. Dünya Savaşı'nın bitiminde savaşın galibi ülkeler tarafından, ülkeler arasındaki anlaşmazlığı ortadan kaldırarak ileride meydana gelebilecek bir savaşın önüne geçebilmek amacıyla ortaya atılmıştır. Birleşmiş Milletler (kısaca BM) 1945'te kurulmuş uluslararası bir örgüttür.

Birleşmiş Milletler, kendini “adaleti ve güvenliği, ekonomik kalkınmayı ve sosyal eşitliği tüm ülkelere sağlamayı amaç edinmiş evrensel bir kuruluş” olarak tanımlamaktadır.

BM Güvenlik Konseyinde veto hakkına sahip 5 daimî üye bulunur: Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin Halk Cumhuriyeti.

Birleşmiş Milletlerin uluslararası sorunlara getirdiği çözümlere neler örnek verilebilir? Araştırınız.

DÜNYADA NELER OLUYOR?

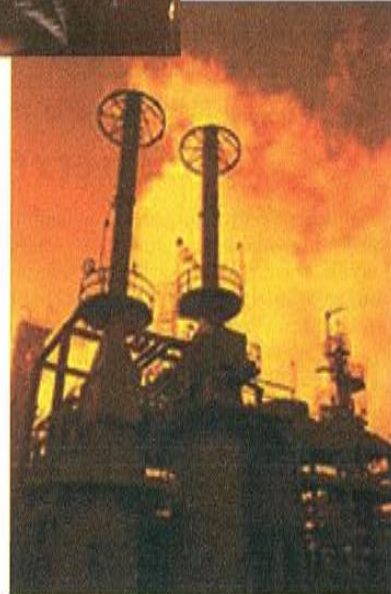
► Son zamanlarda sıklıkla duyuyorsunuz “küresel ısınma”yı. Peki, “küresel ısınma” hakkında neler biliyorsunuz?

Amerikan, İngiliz ve Avustralyalı bilim insanları ortak bir raporla dünyanın 10 yıl sonra çevre felaketleri açısından geri dönülmez noktaya geleceğini duyurdu. Çünkü Dünya ısınıyor. Karbondioksit oranı artıyor, okyanuslar ısınıyor, buzullar eriyor, deniz seviyesi yükseliyor, orman yangınları artıyor, buzul tabakalar parçalanıyor, göller küçülüyor, kurak dönemler uzuyor, ırmaklar kuruyor.

Kış sıcaklıkları artıyor, ilkbahar erken geliyor, sonbahar gecikiyor, bitkiler erken çiçek açıyor, göç dönemleri değişiyor, yaşam alanları farklılaşıyor. 300 bilim insanının yürüttüğü araştırma sonuçlarına göre, Kuzey Kutbu'ndaki ısınma, dünyanın geri kalanından iki kat daha hızlı. Bu ısınma 2070'te Dünya'yı buzulsuz bırakacak, küresel çölleşme olacak, denizler yükselecek. Dünya, küresel ısınma yüzünden 10 yıl içinde geri dönülmez bir noktaya gelecek. Ormanların yok olması sonucu çölleşme yaşanacak, bu tarıma da yansıtacak, deniz seviyesi yükselecek ve dünya salgın hastalıkların pençesine düşecek. Bu felaket senaryoları “korkutucu” fakat “gerçek”. Bu gerçekten hareketle dünyadaki birçok kişi harekete geçmiş durumda. İnsanlar, atmosfere salınan gazların sera etkisi yaratması sonucunda Dünya yüzeyinde sıcaklığın artması demek olan küresel ısınmaya karşı önlemler alıyor. Sorunun halka anlatılması ve çözüme yönelik olarak ulusal ve uluslararası alanda birçok sivil toplum örgütü çalışmaları yapıyor.

Dünya neden ısınıyor? Fosil yakıtların aşırı kullanımı ve sanayi yüzünden atmosfere yayılan karbondioksit miktarı çok fazla. Bu da doğrudan sıcaklık artışına neden oluyor. ABD, dünyanın atmosfere yaydığı karbondioksitin %25'ini tek başına üretiyor.

Sivil toplum örgütleri ulusal ve uluslararası alanda yürüttükleri çalışmalarla küresel ısınmanın boyutlarının kamuoyuna duyurulmasına katkı sağlamaktadır. Kamuoyunun soruna ilgi duymasından itibaren devletler küresel ısınma gibi çevresel sorunlara yönelik olarak yasal düzenlemeler yapmışlardır. Birleşmiş Milletlerin öncülüğünde yapılan çevreyle ilgili birçok toplantının gündemini küresel ısınma oluşturmaktadır. Bizim ülkemizde 19. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan çevre hakkı kavramına Anayasa'mız da yer vermiştir. Bu maddeye bağlı olarak çıkarılan Çevre Yasası ile çevrenin korunmasına yönelik olarak gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır.

ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER

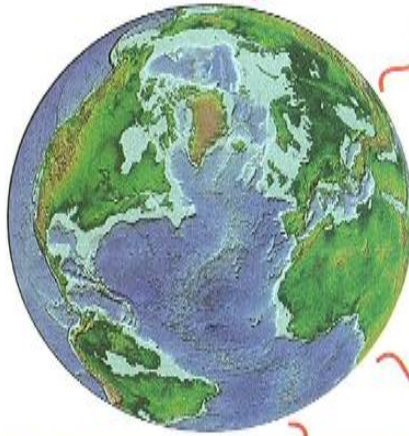
Küresel ısınmanın yaşamı ne şekilde etkileyeceğini ve hatta etkilemeye başladığını aşağıdaki fotoğraflardan takip edelim.

Bazı bitki ve hayvan türlerinin soyu şimdiden tükendi. Özellikle kutup ayıları ve penguenlerin sayıları oldukça azaldı.

Eriyen buzullar deniz seviyesini günden güne yükseltiyor.

İklimler değişiyor. Bazı yerler aşırı yağış alırken bazı yerlerde kuraklık yaşanıyor.

Sıcaklıklar günden güne artıyor. Turizm alanları değişiyor.

Küresel ısınmanın ülkemize etkisiyle ilgili neleri örnek verirsiniz?

Küresel Isınmayı Yavaşlatmak İçin Ne Yapabiliriz?

Aşağıdaki panoyu inceleyerek dünyamızı etkileyen ve küresel bir sorun olan küresel ısınmayı yavaşlatmak için neler yapabileceğimizi düşünelim.

KÜRESEL ISINMA AÇ BIRAKACAK

Küresel ısınma nedeniyle 2080'e kadar 200 ila 600 milyon insan açlık çekecek, 1.1 ila 3.2 milyar insan da susuzluktan etkilenecek. 130 ülkeden 2 bin 500 bilim adamının katılımıyla Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan "Hükümetler Arası İklim Değişimi Uzmanlar Grubu" nun hazırladığı rapora göre, küresel ısınma nedeniyle 2030'a kadar 7 milyon insan su baskınlarıyla karşı karşıya kalacak.

KÜRESEL ISINMA KUŞLARI AÇ BIRAKTI

Küresel ısınma doğadaki avcı hayvan-yem dengesini bozuyor. Bazı kuş türlerinin yemleri olan tırtılları bulamaması sonucunda, soyları tehlikede. Sinek kapan adı verilen göçmen kuşlar, baharda üreyen tırtıllarla besleniyor. Ancak, küresel ısınma milyonlarca yıllık bu döngüyü bozdu. Tırtıllar baharın daha erken gelmesiyle önceki yıllara göre daha önce üreyor. Ancak göçmen kuşlar üreme döneminde tırtılların ritmine ayak uyduramayınca yem bulamıyorlar ve aç kalıp yok oluyorlar.

KÜRESEL ISINMANIN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

İstanbul Teknik Üniversitesi, Avrasya Yerbilimleri Enstitüsü, küresel ısınmanın, Türkiye üzerindeki etkilerine ilişkin bir senaryo hazırladı. Bu senaryoya göre, küresel ısınma aynı şekilde devam ederse 2070'te Türkiye genelinde sıcaklıklar 6 derece kadar yükselecek. Ekosistem değişecek, canlı türleri yok olma tehlikesi yaşayacak.

Eldeki verilere göre küresel ısınma aynı şekilde devam ederse yaz aylarında Türkiye'nin batısında sıcaklıklar 5 ila 6 derece, Orta ve Doğu Anadolu Bölgelerinde ise 3 ila 4 derece yükselecek. Kış aylarında da sıcaklıklar 2 ila 3 derece yükselecek. Senaryoya göre, 2070 yılında Karadeniz Bölgesi'nde yağışlar %10 ila 20'lik artış gösterecek, güneyde ise %30'a kadar azalacak.

TEHDİDİN BOYUTLARI

Bir sivil toplum örgütü tarafından yapılan araştırmaya göre, küresel ısınma bu yüzyılın sonunda bitki ve hayvan habitatının üçte birini tehdit ediyor. Nadir görünen türler ve bölünmüş ekosistemler, şimdiden kirlilik ve ormanların yok edilmesinden dolayı tehdit altında ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. 1900'ler geçen yüzyılın en sıcak yıllarıydı. Küresel ısınmanın etkileri en yüksek zirvelerden, okyanusun derinliklerine, Ekvator'dan kutuplara kadar hissediliyor. Küresel ısınmanın etkileri gezegenin her yanında görülüyor, milyonlarca insanı sel, kuraklık ve susuzlukla karşı karşıya bırakıyor.

ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER

Bilim insanlarının yaptığı çalışmalar bize küresel ısınmaya karşı tedbir alınmazsa olabilecekleri açık bir şekilde göstermektedir. Sorunun boyutu ve etkileri artmadan bir an önce önlemler alınmalıdır. Bu önlemlerin neler olduğu konusunda birçok sivil toplum örgütü ve akademisyenler çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmaların sonucunda en önemli görev de bizlere düşmektedir. Üzerimize düşen görevi ve sorumluluklarımızı tam olarak gerçekleştirerek neden küresel ısınmanın etkileri yavaşlamasın ki... İşte bir sivil toplum örgütünün bize önerdiği, bireysel olarak uygulayabileceğimiz, basit ama etkili önlemlerden bazıları:

Su: Yaşamın sürekliliği için en temel gereksinim tatlı sudur. Bundan dolayı tatlı suyu kirleten her türlü kimyasal maddeyi kullanmayınız.

Tarım-Gıda: Toprağın kirlenmesine neden olan maddeler kimyasal gübrelere ile tarımsal ilaçlardır. Bunun için organik tarımla elde edilen ürünleri tercih ediniz.

Temizlik: Temizlik ürünü alırken doğaya zarar vermeyen ürünleri tercih ediniz. Temizlik ürünlerinden suda çözünenleri seçerek sonuna kadar kullanınız.

Enerji: Her türlü enerji, elde edilmesinden bize ulaşana kadar havaya, suya ve canlılara zarar verir. Bunu göz önüne alarak enerji kullanımında tasarruf yapınız. Fazla enerji tüketen araçları kapatın. Yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen enerjiyi kullanınız.

Ulaşım: Ulaşım araçlarının havaya bıraktığı karbondioksit miktarı oldukça fazladır. Bunun için olabildiğince toplu taşıma araçlarını kullanınız. Kısa mesafelerde araç kullanmak yerine yürüyünüz.

Ambalaj: Ambalaj malzemesi olarak geri dönüşümü olan cam ve kâğıttan yapılanları kullanınız.

Sağlık: Doğru ve dengeli beslenme alışkanlıkları edinerek sağlığını koruyun. Hastalandığınızda doğru ilaçları doğru zamanda gerektiği kadar kullanın. Son kullanma tarihi geçen ilaçları çöpe atmayınız. Bunları yetkililere teslim ediniz.

Kozmetik: Ozon tabakasına zarar veren gazları içeren kozmetik ürünleri kullanmayınız. "Dermatolojik olarak test edilmiştir.", "Doğal ürünler içerir." gibi yazılara dikkat ediniz ve bu ürünleri alınız.

Zehirli Kimyasallar: Sentetik maddelerden yapılmış ürünler yerine doğal ürünlerden yapılmış olanları kullanınız. Örneğin, sentetik halı yerine yün ve pamuktan imal edilmiş olanları kullanınız.

Küresel ısınma ve iklim değişikliği sonucunda ortaya çıkan sorunların çözümü için uluslararası platformda Kyoto Protokolü imzalanmıştır. Pekçok devlet tarafından imzalanan protokolün amacı karbon dioksit ve sera etkisi oluşturan gazların salınımını azaltmak ve bunun tehlikeli sonuçlarını ortadan kaldırmaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, M. (2002). Ekonomik Siyasal ve Sosyal Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme: Tehdit mi Fırsat mı? *Liberal Düşünce*, (7), 25-26.
- Adams, S. (2008). “Globalization and Income Inequality: Implications for Intellectual Property Rights”, *Journal of Policy Modeling*, Vol. 30
- Aslan, K. (2004). Küreselleşmenin Eğitim Boyutu. *Ege Eğitim Dergisi*, (1), 1-4
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82
- Barr, R., Barth, J. L., Shermis, S. S. (1977). *Defining The Social Studies*. Washington, DC: National Council for The Social Studies.
- Barr, R., Barth, J. L., Shermis, S. S. (1978). *Nature of The Social Studies*. California: ETC Publications.
- Başaran, Z. (2006). *Demokratik Yaşamın Gelişmesinde Sosyal Bilgiler Dersinin Rolü ve Önemi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum
- Berk, F. (2008). *Eski ve Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Tarih Konularının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bozkurt, V. (2000). *Küreselleşme: Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar, Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, İstanbul: Alfa Kitabevi.
- Büyükalın, F. (2003). “Ders Kitabı ve Öğretim Programı İlişkisi”, *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Büyükkaragöz, S. (1997). Program Geliştirme “Kaynak Metinler”. Genişletilmiş 2. Baskı. Konya: Kuzucular Ofset.

- Çalık, T. ve Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 55-66.
- Çelik, V. (1996), “Örgütsel Değişme ve Geleceğin Okulu,” *Yeni Türkiye Dergisi*, Yıl.2. (7) 29-38.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş* (3. Baskı), Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Demirel, Ö. (2006). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dikkaya, M., ve Özyakışır, D., (2006). Küreselleşme ve Bilgi Toplumu: Eğitimin Küreselleşmesi ve Neo-liberal Politikaların Etkileri. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3(9), 155-176.
- Doğan, E. (2002). Eğitimde Küreselleşme. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (6), 87-98
- Doğan, H. (1997). Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması. Ankara: *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 30 (1), 1-26.
- Doğanay, A. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 15-46.
- Ekin, N. (1997). *Küresel Bilgi Çağında Eğitim-Verimlilik-İstihdam*, Yayın No: 1997-43, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Alkım Yayınevi.
- Fındıkçı, İ. (1998). Enformasyon Bilgi Toplumu Dosyası; Bilgi Toplumunda Eğitim ve Öğretmen. *Bilgi ve Toplum Dergisi*, 1.
- Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, (3.Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Friedman, T. (2000). *Lexus ve zeytin Ağacı*, (Çev.: Elif ÖZSAYAR). İstanbul: Boyner Yayınları.

- Genç, S. Z., ve Eryaman, M. Y. (2008). Değişen değerler ve Yeni Eğitim Paradigması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 89-102.
- Giddens, A. (1990). *The Consequence of Modernity*. Cambridge, MA: Stanford University Press.
- Güçlü, M. (2006). Küreselleşmenin Tarihi Seyri. *Türkiye Günlüğü Dergisi*, (86).
- Güçlü, N. (2003). Küreselleşme ve Eğitim. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, (2), 1-12.
- Güler, A. (1999). Türk Eğitim Sisteminin Eğitim Politikaları ve Felsefi Boyutları, Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma-Geliştirme Merkezi, Eğitimde Yansımalar: V 21. *Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumu*, 25-27 Kasım, 4-7, Ankara: Tekişik Yayıncılık.
- Held, D. ve Mcgrew, A. (2008). Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Hoşcan, E. (Ed.). (2001). 21. Yüzyıl İçin Çağdaş Bir Yönetim Yaklaşımı: Toplam Kalite Yönetimi, *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*, Sedar Eğitim Araştırma Yay. Ltd., İstanbul, 151-188.
- İpek, İ. (2011). *İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Vatandaşlık Eğitiminin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Hedeflere Uygunluğu Yönünden Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2002). Doğu-Batı Çatışması Açısından Globalleşme. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (6), 44-55.
- Kan, Ç. (2009). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Küresel Vatandaşlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 25-30.
- Kaya, N, Koyuncu, M. Özcan, A., ve Polat, M. M. (2011). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*, (5.Baskı) Ankara: Evren Yayıncılık.

- Keçeci, S. F. (2002). *Küreselleşme ve Türkiye’de Eğitim Alanında Yansıması*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keser, H. (2004). İlköğretim 4. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkerlerine Göre Değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (3), 2.
- Koç, K. (2007). *İlköğretim 7. Sınıflarda Okutulan Vatandaşlık Ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Öğrenciye Kazandırılması Amaçlanan Evrensel Değerlere İlişkin Tutumlar Üzerinde Öğretim Sürecinin Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Kolukısa, E. A., Tokcan, H., Akbaba, B. (2006). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*, Ankara: A Yayınları.
- Köstüklü, N. (Ed.). (2011). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*, Ankara: Saray Matbaacılık.
- MEB (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. ve 7. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara, TTKB
- MEB (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu* (7. sınıf), Ankara: MEB Yayınevi.
- Mentiş Taş, A. (2004). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Eğitimi Program Standartlarının Belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37, (1), 28-54
- Numanoğlu, G. (1999). Bilgi Toplumu-Eğitim-Yeni Kimlikler-II: Bilgi Toplumu ve Eğitimde Yeni Kimlikler. Ankara: *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 32, (1-2), 341-350.
- Oktay, A., Oğuz, O., Ayhan H., (2001). *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*, İstanbul: Serdar Yayıncılık.

- Ökmen, M. (2005). Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme Eğilimleri ve Yerel Yönetimler, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar- I: Reform*, Hüseyin Özgür - Muhammet Kösecik (Ed.), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde Dönüşüm, Eğitimde Yeni Değerler*, (2.Baskı) Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özden, Y. (2002). *Eğitimde Yeni Değerler*, (5.Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özgür, B. (2006). Küreselleşme ve Eğitim Reformları. *Kıbrıs Yazıları*, (2), 123-135
- Özkan, T. (2006). *İlköğretim Öğretmenlerinin Küresel Eğitime Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Öztürk, C. ve Dilek, D. (2003). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özyurt, C. (2009). *Küresel Vatandaşlığın Gelişimi, İmkânı ve Küresel Değerler Eğitimi*, I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, Uşak 159-166
- Rehber, E. (2002). *Yükseköğretimde Kalite Sorunu*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayını
- Saban, A. (2000). *Öğrenme Öğretme Süreci: Yeni Teori ve Yaklaşımlar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Sili, A. (2009). Küreselleşme/Globalleşme ve Küyerelleşme/Glokalleşme Süreçlerinde Kola Reklamları: Bir Göstergibilim Çalışması, *Toplumsal Dönüşümler ve Sosyolojik Yaklaşımlar, VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi*. Didim/Aydın 1 – 3 Ekim, 6. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı. 20 – 34

- Sözer, E. (1998). Sosyal Bilimler Kapsamında Sosyal Bilgilerin Yeri ve Önemi. Can, G. (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (3–13). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sözer, E. (1998). Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri. Can, G. (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (15–39). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şimşek, A. (2008). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Derslerinde “Kültürel Bağlantılar”: Bazı Dünya Devletleriyle Karşılaştırmalı Bir Çalışma, (İç.) *21. Yüzyılda Kimlik, Vatandaşlık ve Tarih Eğitimi*, Mustafa Safran, Dursun Dilek, (Ed.). İstanbul: Yeni İnsan Yayınları, 345–364.
- Tan, Ş., Kayabaşı, Y ve Erdoğan, A. (2002). *Öğretimi Planlama ve Değerlendirme*, (3. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tarhan, N. (2007). *Psikolojik Savaş*, İstanbul: Timaş Yayınları
- Tezcan, M. (1996). Küreselleşmenin Eğitimsel Boyutu. *Türkiye 2. Eğitim Felsefesi Kongresi* (23-26 Ekim). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 187-195.
- Tezcan, M. (1998). Küreselleşme. *Eğitim ve Bilim*, 22, (108), 53.
- Tezcan, M. (2002). Küreselleşmenin Eğitim Boyutu. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (6), 56-60.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Varış, F. (1997). *Eğitimde Program Geliştirme Teoriler Teknikler* (7.Baskı), İstanbul: Alkim Kitapçılık Yayıncılık.
- Yıldırım, A. (2002). M.E.B. Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı’nca Düzenlenen “Eğitim Yönetimi” Kurslarının Değerlendirilmesi. *21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu Bildirileri*. 16 – 17 Mayıs. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. 331 – 342

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yurdabakan, İ. (2002). Küreselleşme Konusundaki Yaklaşımlar ve Eğitim. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (6), 61-64.

Zencirkıran, M. (2001). Küreselleşme: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Bilgi ve Toplum-BT Dergisi*, (3), 173-186.

Zengingönül, O. (2005). Nedir Bu Küreselleşme? Kaçabilir miyiz? Kullanabilir miyiz? *ESİAD Dergisi*, (1), 85-106.